

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَرَبِّ الْعَالَمِينَ تَبَارِكَ رَبُّ

حَدِيْثُ التَّحْوِيلِ

تألِيف

شَيْخُ الْقَرَاءَةِ فَارِيٌّ مُحَمَّدُ وَدْ لِيْسَ الْعَاصِمِ

پیشتو ترجمہ

فَارِيٌّ وَضِيَافُ التَّحْوِيلِ

المَأْتِي

مَدِيْنَةُ الْقَرَاءَةِ وَالْجَوَادِ

کاسی روکوئہ بلوچستان Mob: 0333-7808108

تمام فنون کے کتب کے پی-ڈی-ایف ہمارے ویب سائٹ سے اور پلے سٹور سے فری ڈاؤن لوڈ کریں۔ ہم روزانہ کی بنیاد پر اس میں مزید کتب شامل کر رہے ہیں اس لیے آپ ہفتے میں ایک بار ضرور ہمارے پلے سٹور اور ویب سائٹ کو چیک کیا کریں۔

ابھی مطلوبہ پی-ڈی-ایف مفت ڈاؤن لوڈ کریں

منطق	خطبات	تفسیر
معانی	سیرت	احایث
تصوف	تاریخ	فقہ
تقابل ادیان	صرف	سوانح حیات
تجوید	نحو	درس نظامی
لغت	فلسفہ	لغت
ترجم	حکمت	فتاویٰ
تبليغ و دعوت	بلاغت	اصلاحی
تمام فنون		

وَرِئَلُ الْقُرْآنِ تَسْيِيرًا
او ناسی قرآن بتجید په ترتیل سره ولایت

تَسْيِيرُ الْمُهَجَّدِ حَقِيقَةُ تَسْيِيرِ الْمُهَاجِرِ

تألیف

شیخ القراءات قاری محمد ادریس العاصم مذظله

فاضل مدنیہ یونیورسٹی

پہنچو ترجمہ

و تشریح

قاری فضل الحق حقانی

مدرس شعبہ تجوید و قراءات جامعہ تجوید القرآن برکی روڈ کوئٹہ

مکتبۃ القراءات والتجوید

کانسی روڈ کوئٹہ

ماں د شیخ عاصم بیہری الجوین پیشتوکہ

محترم ولسوتنکو!

داد علم تجوید بنگلی تحفہ چی ستا سوپہ لاسونو کی ده دا
زماد محترم استاذ شیخ القراءات قاری محمد ادریس العاصم
تصنیف دی. چی ما ورسی قراءات ثلاثہ یعنی «دُرَة» ویلی
دہ.

هر کله چی ما ولیدہ چی دده دا تصنیف دیر مفید کتاب وواو
زمون و طنوال ورسو په «اردو» نہ پوهیدل حکمہ نوماد نہایتی
مصروفیات او با وجود عزم وکر چی په وطنی ژبہ پیشتویہ ترجمہ کئی
چی الحمد لله دارالرمان پورہ سو. هیله ده چی که چیری
زما شخھ خدھائی غلطی سوی وی وما ته خبر آکری ترڅو په بیل
چاپ کی تدارک وکل سی. او ما ته یواحی یواحی د خاتمہ بالغیر

دعا و کری:

لَعْمَ الْأَنْجَافَ صَلَالِ الْحَوَّاجَاتِي بِقِيلَوْ

در شعبہ تجوید و قراءات جامع تجوید القرآن سرکی روڈ لوہہ

الناشر: مکتبۃ القراءات والتجوید

کانسی روڈ کوئٹہ بلوچستان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَحْمَدُ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَقْبِلِينَ وَالصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ سَيِّدِ نَبِيِّنَّا مُحَمَّدٌ وَاللهُ وَآخْرَاهُ
أَجْمَعِينَ - اما بعد:

د تجويد خه ضروري اصطلاحات

حرکات ثلاثه زور، زیر، پیښ ته په عربی کی حرکات ثلاثة

ویل کیزی - اوپر کو مرغف پی حرکت

وی هغه ته متراك ویل کیزی -

зор زور ته په عربی کی فتحہ او نصب ویل کیزی
اوپر کو مرغف پی زوروی هغه مفتوح او منصب
ویل کیزی -

زیر زیر ته په عربی کی کسرہ او جر ویل کیزی اوپر کو مرغف
باندی پی زیروی هغه مکسوز او جر ویل کیزی

پیښ پیښ ته په عربی کی ضممه او رفع ویل کیزی اوپر
کو مرغف باندی پی پیښ وی هغه ته مضبوط

او مرفع ویل کیزی -

ساکن پر کو مرغف باندی پی هیخ حرکت نه وی هغه ته

سَاكِنْ وَيلْ كَيْزِي يعنى مجاز وَمَا وَكْ لَكَهْ دَقْلْ لَامْ
مُشَدَّدَه پِرْ كوم حرف باندی چی شد وَى يعنى دری
 غابنه علامه همه ته مشدد ويل کيزي
تَنْوِينْ دوه زوره - دوه زيره - او دوه پلينه ته توفين
 والی داد نون تنوين علامه ده -

دَجْوِيدَ تَعْلِيفَ ا د تجويد لغوی معنی ده عمدہ او بنہ کار

کول - او د مجددینو په اصطلاح کی هر

حرف د خپله مجرجه تخته بیله خه تکلیفه سره د تو لو صفالو

ادا کول = **ادا کَوْل**

دَجْوِيدَ مَوْضُوعَ د تجويد موضوع حروف هجاء -

دَجْوِيدَ عَرْضَ أوْ مَقْصِدَ د تجويد غرض او مقصد

تصحیح د حروف فوده -

دَجْوِيدَ فَائِدَه د تجويد فائدہ د اللہ تعالیٰ رضاو

او خوشحالی او د دوازجها نو کاميابو شه

دَجْوِيدَ وَاضْعَافَ د دی فن وضع کونکی دوه

قسمه دی -

① **مِنْ تَحْلِيَّتُ الْأَدَاءِ** - يعنى په ويلوسوہ بنوونکی

همه حضرت بنیتہا مُحَمَّد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دی -

لکه خرمنگه چی هفوی د حضرت جبرئیل علیه السلام

خنه او ريد لى و داغه رنگه د قواعد و مطابق و خپلو
صحابه کرامه و رئيسيه و روشنوول . ثرنگه چي هفوی اهل
زبان و هنگه نه هفوی ته د قواعد و ضرورت نه و و
هر کله چي اختلاط د عرب او بجمورا غلى بود قواعد و لیکاو
ضرورت پيش سو . بيا قواعد راجع کره سوه
من حديث القواعد = يعني د قواعد و د جمع کيد و
په اعتبار په دی کي اختلاف دی .

ابوالاسود الدؤلي يا ابوالقاسم عبيده الله بن سلام .
يا خليل ابن احمد الفراهيدي . ياد قرائت دامماهانه
خنه چهاقواعد در قرائت جمع کريدي . يا ابو من اهم خاقاني
يا موسى ابن عبيده الله ابن خاقاني چي په سنه کي دی .
د علم تجويد حرتبه د علم تجويد حرتبه داده چي
داعمها فضل العلوم دی .

ولما چي ددي علم تعلق د قرآن سوه دی کوم پچي تړیو لو
كتابون فافضل او اعلى دی .

آركان جکونه د علم تجويد خلور رکونه دی

(۱) مخجونه پيرشندل (۲) د حروفه

صفتونه پيرشندل (۳) د حروفه حکونه پيرشندل (۴) ثربه

د حروفه د صحيحه د اکولو عادت جوره =

(يادونه) داشت د حروفه په نهريات مشق (تمرين)

کولو اود قرات د ما هر ینو شخه بغيرونه حاصلیزی -

د تالیف سببونه

هر کله چی عرب او عجم په خیل منع کی سره گد (خلط) سوه
د گد والی د علم تجوید د قواعدو لیکلو سبب و گرحدی.
در آن ذات لاروت مرتبی

د قوآن ذات کولو ذاتی مرتبی دی -

ترتیل قرآن بحید په دیرآسانی او اطمنان سره د
مخرجونواو صفتونو د لحاظ سره و یلوته
لکه په جلسه او محفل کی دی ته ترتیل والی -

تد ویر قرآن کرم ترتیل خه تیز چابک اود تجوید د
احکامود لحاظ سره و یلوته تدویر والی

لکه په جھوی مونځ کی -

حدر قرآن ګریم د تجویدی قواعدو مطابق تر
تد ویر تیز (چابک) و یلوته حدر والی لکه په تراویح ک

لحن

دلحن معنی غلطی ده ددی تعریف دادی .

حروف د تجوید خلاف او غلط ادا کولوته لحن ویل کیزی.

د لحن قسمونه

(۱) لحن جلی (۲) لحن خفی د لحن جلی تعریف

دلخی جلی معنی ده واضح اور و بناهه -

د حروف فویه مختجونو، صفات لازمه و و او حركات او سکناتو
کو غلطی کولوته لحن جلی ویل کیزی - او د احرامه دهی.

د لحن جلی قسمونه

دلخی جلی لاندی پنجه قسمونه دی -

(۱) دیو حرف پرخای بذر حرف ویل - لکه د علیم پرخای
الیم د الصیف پرخای السیف د قلب پرخای لکه ویل -

(۲) یو حرف د خیل اصل شخه کمول لکه د و لات قربا پرخای
و لات قرب د صیفی پرخای صیف او د عرفوا پرخای عرف ویل -

(۳) یو حرف د خیل اصل شخه زیاتول لکه - د نعبد پرخای
تعبدوا ویل - د نستیعین پرخای نستاعین او د غیر پرخای
غیری ویکل -

(۴) د مت حرک پرخای ساکن ویل او د ساکن پرخای

متحرک ویل لکه د آرسان پرخای ارسنناویل -
یايو حرکت دبل پرخای ویل لکه د آنعت پرخای آنعت
ویل یا آنعت ویل -

(۲) د مشد د پرخای مخفف ویل یاد مخفف پرخای مشد
ویل - لکه د آن پرخای آن ویل درب پرخای زب او د ملة
پرخای ملة ویل -

حن خفی

د حروف د حسن د پاره چی کوم صفتونه دی په هغوکی
غلطی کولوته لحن خفی ویل کیزی مثلاد غنه کولو
پرخای نه کول - یازور بیس والا راد دک ویلو پرخای
باریک ویل یاد دک لام باریک ویل دال لحن خفی دی
او دام کروه دی -

له لعن خفی داسی پنه غلطی ده که جی دی صرف فاریان محسوسه کرای سی -
عامو خلکو ته دهن احساس نه سی کید لای - مثلاد اخفاء افالاب وغیره یاد اسی
باریکه غلطی دکوم احساس چی صرف او صرف د قوائمه ما هرینوته کید لایسی -
مثلاد دک حرف و رسته الف باریک ویل - حرکتونه ناقص ادا کول غنه دیوالف
خخنه کمه یازیانه کولوته لحن خفی ویل کیزی - دری خخه خان سائل پکار دی -
ولی چی په دی کی د الله جل جلاله د ناراضه کید و بسیره ده

دَاعُونَّ بِاللَّهِ أَوْ لِسْمِ اللَّهِ بِيَانٍ

هر کله چی دقایق مجيد تلاوت شروع کيزی نو هلتہ آعوذ
 بالله من الشیطن الرجیم ویل ضروری دک -
 که شروع د تلاوت د سورة د شروع خخه وی او که د سورة
 د منع خخه وی -

حمد ارنگه د سورة په شروع کی بِسْمِ اللَّهِ ویل ضروری
 دی - ما سوا د سورة براءت خخه (توبه) که ابتداء تلاوت
 د سورة براءت خخه او که د تلاوت په منع کی سورة براءت
 شروع سی - او که تلاوت د سورة د منع خخه شروع سی
 بیا په بِسْمِ اللَّهِ ویل وکی اختیار دی -

تلاوت که چیری د سورة براءت خخه شروع کول
 سی نود بعض علماء په نزد د بركت حاصل لو د پاره
 بِسْمِ اللَّهِ ویل ای سی - لکن کله چی سورت آنفال ختم
 کری سورت توبه شروع کری نوبیا به بِسْمِ اللَّهِ
 هیخ کله نه والی -

په دی کی دری صورتہ جائز دی

(۱) فصل (۲) وصل (۳) سکته - دادری صورتہ بِیلِسِمِ اللَّهِ
 دی -

دی جمهور پندردی بِسْمِ اللَّهِ نه والی مگرا هوازی ابوالسر سخاوی ابوالفتح بن سبطا وغیرهم په نزد جائز دی ۱۲ التشر

د دی کلام خلاصہ

د کلام خلاصہ نا سوہ پھی دا بتداء دری قسمہ د ۵
 ۱) ابتدائے تلاوت ابتداء سورت - دلتہ آعُوذُ بِاللَّهِ او
 بِسْمِ اللَّهِ دوارہ ضروری دھے۔

۲) ابتداء تلاوت درمیان سورت - دلتہ صرف آعُوذُ بِاللَّهِ
 ضروری د ۵ - او پہ بِسْمِ اللَّهِ ویلوکی اختیار ماری۔

۳) ابتداء سورت درمیان تلات - دلتہ صرف بِسْمِ اللَّهِ ویل
 ضروری دی دھے۔

ابتداء تلاوت او ابتداء سورت کو

آعُوذُ بِاللَّهِ او بِسْمِ اللَّهِ ویل وخلو، صورت ونہ دی -
 ۱) آعُوذُ بِاللَّهِ - بِسْمِ اللَّهِ او سورت پہ جلا جلا ساہ سرہ
 ویل پھی دی تھے فصل کل ویل کیزی لکھ آعُوذُ بِاللَّهِ میں
 الشَّيْطَنَ الرَّجِيمَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَلْ
 هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

لہ دلتہ یعنی دھکر سورت پہ شروع کی بِسْمِ اللَّهِ حکمہ ضروری دھجی
 د بِسْمِ اللَّهِ تعریف داغہ دی - ابہہ فاصیلہ بین السورتین - یو ایت دی
 چھی درود و سورت جلا والی راولی = فضل المحققان غفرانہ -

اللَّمَّا اغْفَرْ لِكَاتِبِهِ وَلِنَسْعَى فِيهِ كتبَهُ بِقلمِهِ احقر العباد شاؤلی اللَّهِ فَصَمِّمَ

۱۰
۲) اَعُوذُ بِاللَّهِ - بِسْمِ اللَّهِ اَو سُورَتِ پِيَوَه سَاه سَرْه وَيل

چی دی ته وَصَلَ كُلَّ وَيل کیزی - لکه

۳) اَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَنِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ هُوَ اللَّهُ اَحَدٌ

۴) اَعُوذُ بِاللَّهِ پِيَوَه جَلا سَاه سَرْه وَيل - او بِسْمِ اللَّهِ اَو سُورَتِ

پِيَه جَلا سَاه سَرْه وَيل چی دی ته فَصْل اول - وَصَلَ ثَانِي

۵) ثَانِي وَيل کیزی لکه اَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَنِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ هُوَ اللَّهُ اَحَدٌ

۶) اَعُوذُ بِاللَّهِ او بِسْمِ اللَّهِ پِيَوَه سَاه سَرْه یوَحَّاَی وَيل

او سُورَتِ پِيَه بَل سَاه سَرْه وَيل چی دی ته وَصَلَ اول فَصْل

ثَانِي وَيل کیزی لکه - اَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَنِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ هُوَ اللَّهُ اَحَدٌ

او که ابتداء مے سُورَتِ دَلَاؤتِ پِيَه منځ کوی

دَاعُوذُ بِاللَّهِ او بِسْمِ اللَّهِ وَيل وَرَی صُورَتِونَه جَائِزَ دَی او لِيو
صورَتِ ناجِی اَرْزَدَی -

۷) سُورَتِ آخر او بِسْمِ اللَّهِ او دَوْهَم سُورَة پِيَه جَلا جَلا سَاه

وَيل لکه - لَمْ يَسْكُنْ يَوْمَئِذٍ عَنِ التَّعْيِمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّ

حَمْ الرَّحِيمِ وَالْعَصْرِ = چی وَدی ته فَصْل كُلَّ وَيل کیزی -

۸) دَأَوْل سُورَتِ آخر بِسْمِ اللَّهِ او دَوْهَم سُورَتِ ابْتَدَأْسَرَه

یوھای کول دری سره په یوه ساہ سره ویل لکه تمسلسلن یو
مئذ عن التّعییم بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیْمِ وَالْعَصْرِ چی و دی ته و
وصل کل و یل کیزی -

(۲) داول سورت پرا خیر باندی وقف کول بِسْمِ اللَّهِ اود و هم
سورت په یوه ساہ سره ویل لکه تمسلسلن یو مئذ عن التّعییم
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیْمِ وَالْعَصْرِ چی و دی ته فصل اول
وصل ثانی ویل کیزی -

(۳) داول سورت اخید او بِسْمِ اللَّهِ په یوه ساہ سره او دو هم
سورت شروع په بل ساہ سره ناجائز دی - لکه
تمسلسلن یو مئذ عن التّعییم بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیْمِ
وَالْعَصْرِ چی و دی ته وصل اول فصل ثانی و یل کیزی -
داصورت له درو و جهی ناجائز دی چی د بِسْمِ اللَّهِ تعلق
دراتلونکی سورت سرده - او د وصل اول فصل ثانی خن
ددی خبری گمان کیز کا چی د بِسْمِ اللَّهِ تعلق دنځلی سورت سرده

ا و که ابتداء تلاوت د سورت په منع کړو ی بیاد آعوذ بالله
او بِسْمِ اللَّهِ ویلودو صورت له جائز او دو صورت ناجائز دی
ولی چی په دی صورت کی آعوذ بالله ضروری ده او که بِسْمِ اللَّهِ
هم و وائی لفدو صورت جائز دی او دو ناجائز دی -
(۱) آعُوذُ بِاللَّهِ بِسْمِ اللَّهِ او ایت په جَلَاجَلَ ساہ سره ویل چی

ودی ته فصل کل ویل کیزی -

(۲) آعُوذ بالله أو بِسْمِ اللهِ نَبِيُّه سَاهِ سَرِه وَيَلِ اَوْيَت په دوهه
سَاهِ سَرِه وَيَلِ چې وَدِي ته فَصْل اول فَصْل ثالث وَيَلِ کیزی دادواه
صَوْرَتُونه جاَنْزَدِی - پاته دَوَه صَوْرَتُونه یعنی وَصْل کل فَصْل
اول وَصْل ثالث نا جاَنْزَدِی - او که بِسْمِ اللهِ وَالَّهِ بِيَا آخُوذ بالله
داَيَت سَرِه وَصْل اوفَصْل دواره جاَنْزَدِی -

د وَصْل په وخت کي دا ياد سَکَل پکار دِي چې د شروع کیدونکي
ایت په شروع کي به د الله تعالیٰ ذا تي یا صفاتي نومونو خخه
یو نومونه وي مثلاً الله يعْلَم مَا تَحْمِلُ كُلُّ أَنْشَى - یا
الرَّحْمَنُ عَلَى الْرِّشْ اشتَوی -

د غابنو لوپیان

داکتر و مخرجونو تعلق د غابنو لوسره دی ھکه نو د مخارج
العروف خخه مخکي د غابنو نومونه بیانیزی ددی
د پاره چې بیاد مخرجونو په پیژند لوکي مشکل رانه سی -
دانسان په خوله کي عموماً (۲۲ سال) د و ديرش غابنوه وي - ۱۶
شپارس غابنوه په لوره زامه کي او شپارس غابنوه
په لاندی زامه کي کوم چې شل د زامی غابنوه دی او د وولس ۳
دَوَرَيُو غابنوه دی -

دَوَرَيُو غابنوه | او لُو خلور و غابنو نوتہ شایا

وائی - شنایا علیما - د مخدوه لور غابنوه - شنایا سفلی د
مخدوه لاندی غابنوه - رباعیات پاقواطع - د شنایا
سره متصل هر طرفته یو یو غابن دی پورته کبنته - چی تو له
خلور غابنوه دی) مترجم -

انیاب یا کواسر - در باعیات سره متصل یو یو غابن راسته
طرفته اوچیه طرفته (چی تو له خلور غابنوه دی) مترجم -

د زامی غابنوه

ضواحد | د انیاب سره متصل هر طرفته (یعنی چیه
او راسته) پورته کبنته یو یو غابن ته

ضواحدک وائی - چی تو له خلور غابنوه دی) مترجم

طواحن | د ضواحدک سره متصل هر طرفته پورته کبنته

دری دری غابنوه وی هفوی ته طواحن ویل کنی

لواجذ | د طولعن سره متصل یو یو غابن دی راسته

اوچیه طرفته هفوته لواجذ وائی -

فائدہ = د زامی غابنوه په عربی کی اضراس وائی - اخراں

جمع د خرس دھاوضواحدک طواحن او لواجذ ته مطلقاً ضراس

وائی -

الناشر مکتبۃ القداراءة والتجوید

کالنسی روڈ نزد مسجد نور کوئٹہ

دَحْرُ وَفُودُ مُخْرِجٍ حُجَّةٌ بَيَانٌ

مخارج د مخرج جمع ده - د هغه معنی ده دو تلوحه ای -

دَمَخْرِجٌ تَعْلِيفٌ د مجدد نوپه اصطلاح کی دحرف د

ادا کونوپه وخت کی پرکو مرھائی چھ

آواز و دریزی هفوی ته مخرج ویل کیزی =

مخراج پردوه قسمه دی - **الْحَقْقَ** ۲ مقدر

مَخْرِجٌ مَحَقْقٌ هر کله چھی د حلق ثبی او شوند و پیو

علوم حائی آواز اعتماد و کپی هغه ته

مخراج محقق ویل کیزی -

مَخْرِجٌ مَقْدَسٌ هر کله چھی د حلق رپی او شوند و پیر

علوم مواجبزا و آواز اعتماد و نه کری

هغه ته مخرج مقدس رویل کیزی لکه جوف دهن - او خیشوم

د مخرجونوپه شمارکبندی اختلاف دی محقق او مختاره مذ

ھب دادی چھی د حروف هباء مخرجونه **۷۷** اولس دی -

د مخرجونو اصول پنهان دی -

۱ حلق **۲** لسان **۳** شوندان **۴** جوف دهن **۵** خیشوم

اَوْلَى اَصْلَى

حَلْقٌ په دی اول اصل کی دری مخرجونه او شپرخونه

دی - اول مخرج اقصی حلق یعنی دحلق هفه اخیری
حصه کوم چی د حکمر سره یو حمای دی -

ددی خخه دوه حروفه اد اکیزی هصره او هاء بوز

دو هم مخرج وسط حلق یعنی دحلق د منع حصد ددی
خخه دوه حرفه اد اکیزی، اوخ، بی تکی

دریم مخرج ادنی حلق یعنی دحلق هفه حصه کوم
پی دخوی و خواتمه ده ددی خخه دوه

حروفه اد اکیزی، اوخ، تکی، والا دی شیز و حروفه
حروف حلقی ویل کیزی -

دو هم اصل

بیز په دی دو هم اصل کی لست مخرجونه او لام آن لس
حروفه دی -

خلور مخرج دژنی بین دکشندی زبی سره متصل
اولور تالو خخه، وق اد اکیزی -

له دی حروفه فونه حروف اعظمار هم ویل کیزی ولی جی هر کله جی
رساکن نون او تئون و روسته دا حروف راسی هلتنه اخنانه او غنه نه کیزی

بلکه اخلمه ارکیزی ۲۰ احر قضل الحق حقانی عفر له، الراقم فیم

پنجم مخراج ادکشنی ثبی سره متصل دخولی و خوانه
لاندی دشی او پورتہ تالو خخه ک ادا

کیزی - دی دوار و حروفوتہ لھاتیہ ویل کیزی -

ششم مخراج اثبی د منع حصہ اوددی مقابل پورتہ
تالوددی خخه - ج - ش - اوی -

هر کلمہ پچی متحرکہ اولین وی ادا کیزی -

اووم مخراج د ثبی خنده (شوکم) او پورتہ پنخہ
غابنونو بیخونہ د ضواحدک خخه تر

نواجذ پوری د راستہ یا پچھہ طرف لخخه - ضاد -

ادا کیزی اودی حرف تہ پہ اعتبار د معج حافیہ ویل کیزی

اتھ مخراج د ثبی کنارہ سره د ثبی د حافہ کله پچی د شنایا

رباعی - انبیاب او ضواحدک د وریوسوہ
یوخاری سی د هفہ خخه ل ادا کیزی -

له لمات په عربی کی هندکشنی حلقی ثبی ته ویل کیزی - لمات په حلق کی

یونہ کشنی تکہ د کو - پچی حلق دلوری خوانہ خیریزی دادلوری خوانہ

پنده او سری گزی دی دی تہ په عربی کی (السان الصغير هم ویل کیزی -

تہ پرکومی یاء بات دی پچی حركت وی هنی تہ یاء متحرکہ ویل کیزی

لکھ یو قنون او کہ یا وسکن ماقبل فتحہ وی هنہ تہ یاء لین

ویل کیزی لکھ این ۲

نَصْمَرَمَخْرَج دژبی کناره کله پی دشایا، راهی، او اینیاب
دَوَرَيُوسَرَه وَلَكِيزَى دَهْفَهْ شَخَّهْ - ن - اَدَكِيزَى

دژبی کناره سره د ظهراللسان هر کله
پی دشایار باعی دَوَرَيُوسَرَه وَلَكِيزَى دَهْفَهْ
شَخَّهْ «را» اَدَكِيزَى - ل، ر، ن، حروف

لَسَمَ مَحْرَج

طرفیه اوذلقيه ويلکيزى -

۴ دطرف اوذلقوه معنی ده يعني دژبی کناره -

لَيْوَ وَلَسَمَ مَخْرَج دژبی سراودشایا حلیاد بی خوشخنه
دری حروف اَدَكِيزَى، ط به دهت
دی حروفوتہ په اعتبار د مخرج حروف ناطعیه ويلکيزى

له په عربی زبه کی شجر دواه و تصویب منبع کی خالی خای ته ويلکيزى خرنگچی دامروف
د خولی د منبع خالی حصی خخنه اَدَكِيزَى ددی وجَصَی خخنه دی سرو فوت و شبیه ويلکيزى
ته خصادژبی سراود منع دغابشو خخنه اداکول بالکل غلط دی

نه حافه دژبی هنده حصی ته ويلکيزى کومچی دلوه و غابشو سره لکيزى -

خلاصه ناجی دژبی سرتہ رائی اللسان او بیاد رأساللسان خخنه کوم طرفونه چی تو
ضوا حکو پوری لکیزی طرف اللسان او د ضوا حکو خخنه حافه شروع کيزى او آخری
 حصی ته اقصی اللسان او منتهی اللسان ويلکيزى ۱۲

نه ناطع په عربی کی هنده کشنی کشنی غار و نوته ويلکيزى کومچی په لورتالوکی دغابشو نوز
د بی خوسه نزدی واقع دی - اَعَقَرْ فَضْلُ الْعَقَّاقَانِ غَفَرَ لَهُ الْبَارِى -

دو ولسیم مخچ | د تبی سرا و د شنایا علیا د کنارے خنہ
دری حروف اد اکیزی، ظ - ذ - ث - دی
حروفونه په اعتبار د مخرج لموئیه ویل کیزی -

دیار السَّمَمْ هَنْج | د تبی سرا و د شنایا سفلی، کناره سوہ د اتمال
کیزی ص - ز - س - په اعتبار د مخرج دی ته اسیلیه ویل کیزی

دریم اصل

شُونَهَان = په دی کی دوہ مخرجونه او خلور حروف دی

خوار السَّمَمْ هَنْج | د لاندی لندھ حصہ او د شنایا علیا کناره
دهنہ خنہ سلف اد اکیزی -

پنْحَلَسَمْ مَخْرَج | دواره شوندی دی - دهنه خنہ - ب -
م - او - واو، متھک او لین اد اکیزی -

ب د دوار و شوند و د لاندھ حصہ خنہ او میمد دوار و شوند و
دوچی حصہ خنہ اد اکیزی - او وا د دوار و شوند و د نامام

له بعض مصنفین د فا مخرج مطلق شوندی لیکلی دی - دا یاد ساتی بی
د شوند و دوی حصی دی - یوہ لندھ حصہ کوم پچی دخولی و خوتہ دا و دوہ
وچی حصہ ده کوم پچی دخولی خنہ دهاندی ده - د مطلق شوندی ویلو خنہ
که چا - ف - ده نوچی طرف خنہ اد اکره نو د اغلطہ ده لیکڑا (لندوالی) قید ضروری
دی -

یوحای والی خخه اد اکیزی - ب - واو - میم - او فاته حروف
شفویه ویل کیزی -

خلرماصل

جوف دهن | یعنی دخولی هفه پوره خالی حصه ددی
خخه دری حروف اد اکیزی الف، واو،
ی - هر کله چی دادری سوہ مددی - یعنی واوساکن ما قبل
مضموم لکه قولواهی - ساکن ما قبل مکسور لکه الجری -
الف - ساکن بی جمهتکی ما قبل مفتوح لکه حائل دادری
حروفه حروف مده جوفیه هوائیه ویل کیزی -

یادونه

لصب < - په عنی کی زیرتہ ویل کیزی
رفع = په عنی کی پیش ته ویل کیزی -

جر = په عنی کی زیرتہ ویل کیزی -

ساکن - هفه حرف ته ویل کیزی پر کوم باندی چی هنخ حركت زوی
متحرک - هفه حرف ته ویل کیزی پر کوم چی حركت اوی -

لشافت په عربی کی مشونه ویل کیزی - دواو دری حالتونه دی مده - لین -

محرك، هر کله چی واوساکن ما قبل یه مضموم وی هفه او مده ویل کیزی لکه قول او که
او که واوساکن ما قبل مفتح وی لوز هفه ته واولین ویل کیزی لکه قول او که پرواو
باند حركت وی هفه ته متحرک ویل کیزی لکه و مامه لمدا دشونه و خن
واولین او متحرک اد اکیزی - از احرقر فضل الحق حقای غفرله -

پنځماصل

څیشوم

یعنی پېزی هغه د نه نز مرلک دی ده غنځه
غنه ادا کیزی او د ډون او میم ذاتی صفت او په هر حال کی

پیدا کیزی د حروف و صفتونو ټیان

صفات د صِفَة جمع د چې د هغه معنی ده حالت او کیفیت.

د صفت تعریف حرف د مخرج خخه دادا کولو په
وخت کی چې کو موحالت حرف ته

لارج کیزی هغه ته صفت ویل کیزی مثلاً د او از پورتہ
کیدل یا کښته کیدل - نزه کیدل - یا سخت کیدل او
داواز د کیدل یا لوزه -

صفتونه پرد وه قسمه دی

① صفات لازمه ② صفات عارضه

د صفات لازمه تعریف د اسی صفتونه چې په هرو
وخت او هر حال کی په حروفو

کی پیدا کیزی - او که چیری دا صفتونه ادعنه سی نو هغه
حرف نه پاته کیزی بلکه په بل حروف سوہ بد لیزی یا
ناقص ادا کیزی - اللهم اغفر لکاتبه ولو الديه

لازمه صفتونه پردوه قسمه دی

(۱) لازمه متضاده (۲) لازمه غیرمتضاده
 دمتضاده تعريف متضاده صفتونه د مقابل داسی دوو
 صفتونه ويل کيزی چه نه دواره
 صفتونه په یوه حرف کنی جمع کیدای سی اوونه هیخ
 حرف ددوی خخه خالی پاته کیدای سی متضاده
 صفتونه لش دی -

د لازمه متضاده صفتونه تفصیل

د همس صفت د همس معنی کبنته والی او ضعف
 دی - او په کومو حروفو کیچی دا صفت
 پید اسی هفوته مهمو سه ويل کيزی تعريف یه دادی چی
 ددی حروفونو دادا کید و په وخت کی او از ددوی په مخرج
 کی په داسی ضعف سوه و دریزی چه ساہ جاری وی
 او په او از کی کبنته والی وی لکه دیلمشت شد -
 داسی حروف لش دی چی جموعه یه ده فتحه شخص سکت

له لازمه صفاتونه ممیزه مقومه او ذاتیه همويل کيزی

ناشره مکتبه القراءة والتجوید

دَبَّهُ صِفَتٌ | دَبَّهُ مَعْنَى دَه لُور وَالِّي اوپه کومو حروفو
کی چی دا صفت پیدا سی هفو نه هجمو ره

ویل کیزی - تعریف یه داد یه - چی دحروفو دلا کیدو
په وخت کنی او از ددوی په مخرج کی په داسی زور سره و د
ریزی چی ساه بند سی لکه دکسَب با - دلش حروف
مهمو سه ما سوا پاته ۱۹ نولس حروف مجمو ره
صِفَتٌ شَدَّتٌ | د شدت معنی ده سختی او قوت -

اوپه کومو حروفو کی چی دا صفت پیدا
سی هفو نه شدیده ویل کیزی - تعریف یه داد یه چی ددی
حروفو داد اکولو په وخت کی او از په خپل مخرج کی په داسی سختی او قوت
سره و دریزی چی او از بند سی لکه د آخذ دال - حروف شدیده اتدی
چی مجموعه یه ده آخذ قطی بَكَتْ -

صِفَتٌ رِحْمَةٌ | درخوت معنی ده نرمی - اوپه کومو حروفو
کی چی دا صفت پیدا هفو نه رخوه ویل کیزی
تعریف یه داد یه چی دری حروفو داد اکولو په وخت کی او از په خپل
مخرج کی په نرمی سره و دریزی او آواز جاری وی لکه د لَتَسْلُئَ سین

له موز د شیخ محمد مک نصر د معتبر کتلان نهایه القول المعنی د صفات لازمه وو مجموعات یو خای
کری - صفت جمر د نولس حروفو مجموعه داده -

عَنْكَمْ، وَزْنُنْ، قَارِئٌ، ذِئْنْ، غَضِيرٌ، جَدِيدٌ طَلَبٌ - اللَّمَّا اغْزَلَ كَاتِبَهُ وَلَوَالِي

دشدت ضد او مقابل رخوت دی - دات شدیده او پنجه متوسط
علاوه پاته شپارس حروف رخود دی -

توسط

د توسط معنی ده بین بین یعنی در میانه او په کومو
حروف کچی دا صفت پیدا سی هفوته متوسطه ويل
کیزی - تعریف یه دادی چی د حروف داد اکولوپه وخت کی او از دد وی
په مخرج کی نه پوره جازی او نه پوره بند وی بلکه په یورد رمیانی حالت
کی وی او د اسی پنجه دی چی مجموعه یه لِنْ گُمَرَه -

حصف استعلاء

د استعلاء لغوي معنی ده لور والی - او

لور طرفته پورته کول په کومو حروف

کچی دا صفت پیدا سی هفوته حروف مستعلیه ويل کیزی -

تعریف ددی صفت دادی چی د دی حروف داد اکولوپه وخت کی د ثلی بیخ

دلور تالو و طرفته پورته کیزی - د کومله وجهمی خخه چی دا حروف ده

وین کی مثلاً د قال قاف د اسی حروف او دی، خُصَّ ضغط قُظَد -

حصف استفال

د استفال معنی ده کبنته کیدل او په کومو رو

فوكچی دا صفت پیدا سی هفوته مستفله ويل

کیزی - تعریف یه دادی چی د دی حروف داد اکید و په وخت کی د ثلی بیخ

لور تالونه نه پورته کیزی بلکه لاندی وی - د دی سببه دا حروف

باریک ويل کیزی مثلاً د حیل لام - د او و مستعلیه علاوه پاته تول

له حروف استفال حروف دی چی یه ده، بنت حز مزیجود حرفه، اذ سل شکا - آلم اندر لکاتبه

حروف مستفله دی - استعلااء او استفال هم یوبل سره ضد دی

۷ صفت اطباق | دا طبللغوی معنی ده منسلييَل او بنه

بنديدل او په کوموج و فوکي چي دا صفت پيدا

سي هفوته مطبقه ويل کيزى - تعریف يه دادى چي ددى حروف دادا
کيد و په وخت کي دژبى منع دلور تالوسه بنه یو خاى کيزى دکورمه
سببه چي دا حروف بنه دك ويل کيزى مثلاً د تطلع طاء -

حروف مطبقه خلورد ي، ص، ض، ط، ظ -

۸ صفت انفتح | د انفتح معنی ده خلاصول او جلا کيدل

او په کوموج و فوکي چي دا صفت پيدا سى هفو
ته سرف منفتحه ويل کيزى - تعریف يه دادى چي ددى حروف دادا کولو
په وخت کي دژبى منع دپورته تالو خخ جلاوی - دکورمه سببه
چي دا حروف باريک ادا کيزى لکه د قل لام د مطبقه خخ
علاوه پاته ۲۵ پنه ويشت حروفونه منفتحه دی - دادواره
صفتونه یو بل سره ضد او مقابل دی -

۹ صفت اذلاق | د اذلاق معنی ده کناره او طرف په کومو

حروف کي چي دا صفت پيدا سى هفوته
مذلةه والى - تعریف يه دادى چي دا حروف د شوند و اوژبى
د کناري خخه دير شهر او په آساي سره ادا کيزى لکه د
في فاء - داسى حروف شيزدی کومي چي په
فرمِن لُت کي جمع دی -

اصلحت احصمات دا صمات معنی ده منع کول.

او دريدل - او په کوموحر و فو

کي چي دا صفت پيدا سی هفوته مصممه والي - تريف
 يه دادی چي - دا حروف د خپلو مخجولونو خخه په مضبوطي
 او سختي سره دا کيزي لکه دا زدال - د مذلقه خخه
 علاوه پاته ^{لله} خروفونه مصممه دی او دادواره
 صفتونه هم د نور و مخکني صفتونو په ٿيريود بل سره
 ضردا او مقابله دی - د لته د صفات لازمه متضاده
 ووبيان ختم سو - او په هر حرف کي پنهنه صفتونه
 ضروري پيدا کيزي -

الناشر

مَكْتَبَةُ الْقِرَاءَاتِ وَالْتَّحْوِيدِ
 کانسی روڈ کوئٹہ

له د صفت احصمات دپر وليشت حروفو مجموعه داده -
 جُنْ غَشْ سَاخِطٍ صِدْ لَهُ أَذْ وَعْظَةٌ يَحْضُوكَ - کتبه شاولی اللہ فصیم
 تحریر

دَصْفَاتُ الْأَنْزَمَةِ غَيْرِ مَتَضَادَةٍ بَيَانٌ

دَغَيْرِ مَتَضَادَةٍ تَعرِيفٌ

دَحْرٌ وَفَوْهَمَةٌ لَا زَعْمَ اُوْضُورِي
صَفْتُونَهُ دَى كُومَچِى پَهْرٌ وَفُوكِى دَهْغُوْپِيدَكِيدَلَ لَا زَمِى دَى
لَكَنْ خِيلَ دَمَفِهُوْمَرَ پَهْاعْتَبَارِسَهُ يُودَبَلَ شَخْنَهُ بَالَّكَلَ جَلَاوِي
ضَدِّيَّتَ اوْتَقَابِلَ هَيْشَعَ كَلَهُ پَهْكِبَنِي نَهْوَى -

صَفَاتُ لَا زَمِهِ غَيْرِ مَتَضَادَةٍ اَتَهُ صَفْتُونَهُ دَى - اوْدَاصَفْتُونَهُ
پَهْبَعْضُ حَرْ وَفُوكِى وَى اوْپَهْ بَعْضُوْكِى نَهْوَى -

اَصْفَتْ قَلْقَلَهُ

دَقَلْقَلَى مَعْنَى دَهْ حَرَكَتَ وَرَكُولَ اوْسَوْرَولَ
اوْپَهْ كُومُوسَرَ وَفُوكِى چِى دَاصْفَتَ پِيدَاسِي
هَغْوَنَهُ حَرْ وَفَقَلْقَلَهُ وَيلَ كِيزِى - تَعرِيفٌ يَهْ دَادِي - چِى دَنَى
حَرْ وَفُودَادَكِيدَوْپَهْ وَخْتَ كَى لَهْ دَسَكُونَ پَهْ حَالَتَ كَى دَدِي
حَرْ وَفَوْ وَمَخْرَجَ تَهْ حَرَكَتَ وَرَكُولَ كِيزِى مَثَلًاً دَحَطَبْ، بَاءَ -
اوْدَاسِي حَرْ وَفَپَنْخَهُ دَى چِى مَجْمُوعَهُ يَهْ دَهْ قَدْ طَبَيجُ -

دَصْفَتْ صَفِيقِي

دَهْ دَسَكُونَ دَوَخْتَ خَزَدَ اَمْلَطْبَانَهُ دَى كَهْ چِيرِي مَتَعْرِلَوْهَهُ بَوْپَهْ هَغْوَيِ دَقَلْقَلَ
صَفَتَ مَنْ پِيدَكِيزِى بَلَكَهُ دَاصْفَتَ لَا زَمِهِ دَى پَهْرَهُ وَفَقَلْقَلَهُ كَهْ وَخْتَ اوْپَهْ هَرَحَالَ
كَهْ پِيدَكِيزِى - لَكَنْ دَسَكُونَ اوْوَقَنَ پَهْ حَالَتَ كَى زَيَّاتَ مَحْسُوسَهُ كِيزِى اوْپَهْ
مَتَعْرِلَهُ كَيْمَ كَمَ مَحْسُوسَهُ كِيزِى وَلَهْ چِى دَحَرَكَتَ لَهْ سَبَبَهُ پَهْ حَرَفَ كَى حَرَكَتَ لَهْ مَخْرَجَ مَوْجُودَهُ لَهْ

کوموحر و فوکی چی دا صفت پیدا سی همغور و هفوته صنایر یه ویل
کیزی - تعریف یه دادی چی ددی حر و فودا دا کید و پیمخت
کی یوتیز او از په مثل دشیلکی ووختی - مثلاً دا حسن سین
او دا صفت په نهار و جو و فوکی پیدا کیزی - ص، ز، س، -

۳ صفت لین | د لین معنی ده نزمی - آوپه کوموحر و فوکی
چی دا صفت پیدا سی هفوته حر و ف لین

ویل کیزی - تعریف یه دادی چی ددی حر و فودا دا کید و په
وخت کی داسی نرمی پیدا کیزی چک ک چیری شوک مذکول
و غواری کولایی لئسی - او دا صفت په دو و جو و فوکی پیدا
کیزی واولین او یا مئے لین - دواو ساکن ما قبل مفتوح مثال
لکه حوالین - غول - او دیاء ساکن مثال لکه کیف و نیل او لوز -

۴ صفت انحراف | د انحراف معنی ده اړول او مائل کیدل -
اوپه کوموحر و فوکی چی دا صفت

پیدا سی هفوته حر و ف منځ فه ویل کیزی - او داسی حر و
دوه دی - ل، ر، مثلاً دا لارض - لام - او راء - تعریف یه دادی
چی ددی حر و فودا دا کید و په وخت کی دې لکناره د بل حر ف
و طرفته مائله کیزی یعنی دلام دا کید و په وخت کی دې لکناره
کناره درا د مخرج و خوانه او د را او دا دا کید و په و نت کی دلام
د مخرج و طرفته مائله کیزی -

۵ صفت تکریر | د تکریر معنی ده یوشی تکرار او پله پله

کیدل اوپه کومور و فوکی چی دا صفت پیدا سی هغونه حرف مکرویل کیزی - تعریف یه دادی چی ددی حرف دادا کید و په خت کی پرژبہ باندی یوقسم لزه ریز دیدل راحی - دکوم شخچی په اواز کی د تکرار مشابهت پیدا کیزی او دا صفت حرف په راکی پیدا کیزی لکه د آرسَل یرا -

۶- صفت لقشی | د لقشی معنی ده پاشل او غور قول -

اوپه کومور و فوکی چی دا صفت پیدا سی هغونه حروفِ متفسیه ویل کیزی - تعریف یه دادی چی ددی حروف دادا په وخت کی اواز بنه خیل مخرج کی پاشل کیزی او دا صفت حرف دشین دی لکه د القریش شین -

غنه دیزی دنه د آواز نومدی اهلا صفت په نون او میم کی هروخت پیدا کیزی هر کله چی دوی د خیل مخرج شخه دا کیزی نوازا ز پیله اسرا دی او قصده پیزی ته داخلیزی په دی حالت کی دوی ته حروف غنه ویل کیزی - د دے لقصیل د نون او میم په قاعده و کبني راحی -

۷- صفت استطالت | د استطالمت معنی ده او ز دول

اوپه کوم حرف کی چی دا صفت پیدا سی هغنه ته مستطیله ویل کیزی - تعریف یه دادا ی چی ددی حرف دادا کید و په وخت کی دخافه لسان دشروع شخه دخافه لسان ترا آخره پوری آواز او ز دیزی مثل آد

دَالَّ الصَّالِّيْنُ، ضَادَ اوْدَ اصْفَتْ صَرْفَ پَهْ ضَادَ تَكِيْ دَارَکَ
پَيْدَاکِیْزِي آکَاهِي

دَضَادَ دَحْرَفَ اوْ زَدَ وَالِيْ دَحْرَفَ مَدَهْ خَخَهَ كَمَا اوْ دَحْرَكَ
دَمَقَدَارَ خَخَهَ زَيَاتَهَ كَيْزِي - ضَادَ، دَالَ يَارَ دَالَ
مَشَابَهَ وَيَلَيْيَا ظَاءَ وَيَلَنَ بَالَّكَلَ غَلَطَهَ دَيْ - الْبَهَ كَهَ
چَيرَى دَهَغَهَ دَصَحِيْحَ مَخْرَجَ خَخَهَ سَهَهَ دَلَوَ لَوَصَفَاؤَهَ
اَدَأَكَلَسَنَوَا اَزَبِيلَهَ قَصَدَهَ دَظَاءَ مَشَابَهَ كَيْزِي دَدَالَ
مَشَابَهَ بَالَّكَلَنَهَ كَيْزِي -

فَائِدَهَ نَمَيْرَا [پَهْ هَرَفَ كَيْ كَمَلَهَ كَمَيْنَحَهَ صَفَتوْنَهَ
اوْ زَيَاتَ اوْهَ صَفَتوْنَهَ پَيْدَاکِيْزِي -]

فَائِدَهَ نَمَيْرَا [دَصَفَاتَ لَازَمَهَ وَوَخَخَهَ]

جَهْرَلَ، شَدَتَلَ، اَسْتَعْلَاءَلَ، اَطْبَاقَلَ،

اَصْمَاتَلَ، صَفِيرَلَ، قَلْقَلَهَلَ، اَنْحَرَافَلَ،

تَكْرِيرَلَ، تَقْشِيَلَ، اَسْتَطَالَتَلَ، اوْغَنَهَلَ،
دَوَولَسَ صَفَتوْنَهَ قَوَى دَيْ - پَاتَهَ شَيْرَ صَفَتوْنَهَ - هَمْسَلَ،
رَخْوتَهَ اَسْتَفَالَ اَفْتَاحَلَ اَذْلَاقَهَاوَلِينَهَ ضَعِيفَ صَفَتوْنَهَ دَيْ

رَصْفَاتِ عَارِضَه وَوِبَیَان

دَعَارِضَه صَفْتُونُو تَعْرِيفٌ | عَارِضَه صَفْتُونَه مَعْنَو
صَفْتُونَه وَيْلَ كَيْزَى كَوْمَچِى
پَهْرَوْفُوكِى بَعْدَ كَلَه پَيْدَأْكَيْزَى اوْكَلَه نَهْ پَيْدَأْكَيْزَى - اوْ
كَه چِيرَى دَاصَفْتُونَه اَدَانَه سَى لَوْحَرَفْ هَمْغَه حَرَفْ پَاتاَكَيْزَى
لَكَنْ دَهْمَه شَكَالِسْتَه نَهْ پَاتاَهَ كَيْزَى -

يَهْ عَارِضَى اوْ لَازَمَه صَفْتُونُوكِى بَنِيَادَى فَوْقَ

① دَلَازَمَه صَفْتُونُو غَلَطَى پَلْخَنْ اوْ دَعَارِضَه صَفْتُونُو
غَلَطَى يَهْ لَحْنَ خَفَى كَى دَاخِلَه دَه

② دَلَازَمَه صَفْتُونُوكِى پَيْدَأْكِيدَلْ پَرِيَوْسَبَبْ بَانَدَى مَوْقَوفَه
نَهْ دَى اوْ دَعَارِضَه صَفْتُونُوكِى پَيْدَأْكِيلَلْ يَرِسَبَبْ بَانَدَى مَوْقَوفَه

③ لَازَمَه صَفْتُونَه يَهْ تَوْلُوحَرَفْ فُوكِى پَيْدَأْكَيْزَى - اوْ صِفَاتِ عَلَوْضَه
پَهْ بَعْضَ حَرَفْ فُوكِى پَيْنَاكَيْزَى اوْ يَهْ بَعْضَ حَرَفْ فُوكِى نَهْ پَيْدَأْكَيْزَى

④ لَازَمَه صَفْتُونَه حَرَفْ فُوكِى هَرَوْخَتْ اوْ يَهْ هَرَحَالَ كَى پَيْدا
بَيْزَى اوْ دَعَارِضَه صَفْتُونَه يَهْ حَرَفْ فُوكِى كَلَه پَيْدَأْكَيْزَى اوْ كَلَاهَ پَيْدَأْكَيْزَى

لَهْ لَازَمَه صَفْتُونَه لَازَمَه مَمِيزَه مَقْوَمه ذَاتِيه وَيْلَ كَيْزَى اوْ دَعَارِضَه
صَفْتُونَه دَعَارِضَه مَحْسَنَه مَحْلِيه مَزِينَه وَيْلَ كَيْزَى -

د مُبَوْدِينُو بَه نَزَد عَارِضَه صَفْتُونَه دَادِي -

- (۱) - تَفْخِيمٌ، (۲) - تَرْقِيقٌ، (۳) - الْغَامِر، (۴) - اَقْلَابٌ، (۵) - اَخْفَاءٌ، (۶) - غَنَمَانِي، (۷) - صَلَه، (۸) - تَسْهِيلٌ، (۹) - اَبْدَالٌ، (۱۰) - حَذْفٌ، (۱۱) - مَدْ فَسْرَعِي -

دَتَفْخِيمٍ وَتَرْقِيقٍ بَيَان

دَلَام دَدَك وَالِّي فَتَاعِدِي -

تَفْخِيم دَالَّهُ پَه لَام کی تَفْخِيم او تَرْقِيق کیزی - که چیزی
دلَفَظِ اللَّهِ دَلَفَظِ خَخَه مَخْکَی زَوَرِیا پَیَپَیَنْ وَی هَلْتَه
دلَفَظِ اللَّهِ لَام دَك وَیل کیزی - چَی دَی تَه تَفْخِيم وَیل کیزی
لَکَه خَتَمَ اللَّهُ كَلَمَ اللَّهِ - رَسُولُ اللَّهِ - يَدُ اللَّهِ - هَمَدَارِنَگَه
دَالَّهُمَّ تَرْلَفَظِ مَخْکَی کَه چَیِرِی زَوَرِیا پَیَپَیَنْ وَوْنَوْهَغَه
دَك وَیل پِکارِدِی لَکَه مَرِیوَ الدَّمَمَ - قَالُوا اللَّهُمَّ -

تَرْقِيق کَه چَیِرِی دَالَّهُ دَلَفَظِ يَا اللَّهُمَّ مَخْکَی زَیروِی
لَوْهَغَه لَام بَارِیک وَیل پِکارِدِی لَکَه
یُوْقِیقَ اللَّهُ - سَلِیْلِ اللَّهِ - قُلِ اللَّهُمَّ اوْدِی تَرْقِيق وَیل کیزی

د «رَاء» دَدَک آَوْ بَارِیک وَلَوْقَاعِدِی

د رَاء درِی حَالَتَه دِی -

۱) **تفییم** ۲) **ترقيق** ۳) **مختلف** فیه
 پیدولش حالتونوکی را پکه ویل کیزی - او په اوہ حالتونو
 کی باریکه ویل کیزی - او په اوہ کلموکی دک والی او باریک
 والی دواره جائزدی
تفخیر ۱) په دی لابدی دو ولس خایه کی را پکه ویل
 کیزی

۱) هر کله چی پر راباندی زوروی لکه نصیر کمر ۹ سپاره
 سورۃ اغراف -

۲) هر کله چی پر راباندی پیش وی لکه مکروہ ۳ سپاره اب اهیم

۳) پرمشدده راباندی چی زوروی لکه ستو علانیه ۴ سپاره العد

۴) چی پر راء مشدده راباندی پیش وی لکه شریع ۱۹ سپاره فرقان

۵) چی راساکنه او مخته زوروی لکه تراهم و خیل ۱۳ سپاره العذ

۶) راء چی ساکنه او ماقبل لی پیش وی لکه لفظ ۲۹ سپاره القم

۷) چی هر کله راساکنه او مخته یه عارضی زیروی لکه ارتبتسم ۸ سپاره مائد

۸) چی راساکنه او مخته زیر په بله کلمه کی وی لکه من ارضی ۲۹ سپاره مطبع

۹) هر کله چی راء ساکنه مخته یه زیروی او و روسته حروف مستعلي

فعه راء چی مشدده وی دموجو دینو په نزد دنیوی راء په حکم کی ده - او دخیل حرکت موافقونکه

پیلیکه ویل کیزی - بعض ناوافعه دامشدده - را - دوی راه گان بولی او اوله سکنه

د ساکنه پقلعه د کشیده د کتابایکه و او د لغاظه د او که چیری د رفیع شمارک لسی طازلوله دو هم تبع ده -

په داغه کلمه کی وی لکه قرطاس ۱۵ سپاره سورہ العام هر صدایا
بم، سپاره توبه لب المرضاد ۲۰ پاره الفجر فرقۃ ۲۱ سپاره
التوبۃ ۲۲ هر کله چی راء ساکنه ما قبل هم ساکن او پر دریم حرف با
ندی زور وی لکه الابصارات ۲۳ پاره ص ۲۴
۲۵ لکه چی راء ساکنه ما قبل هم ساکن او پر دریم حرف باندی
بیس وی لکه الماقور ۲۹ پاره المدثر ۲۶

۲۷ هغه راء چی وقف بالروم و رباندی وی لکه قدر ۲۹ سپاره الملك
ترقيق ۲۸ دراء دباریک ویلو دالاندی اوه لا صور تونه دی ۳۰

۳۱ تراء لاندی چی زیر وی لکه لتشیر ۳۲ سپاره

العنجبوت،

- ۳۲ پر رامشد ده چی زیر وی لکه من المیح ۱۵ سپاره بنی اسمائیل
- ۳۳ هر کله چی راء ساکنه او ما قبل یه زیر وی لکه فکیر ۲۹ سپاره المدثر
- ۳۴ راء چی ساکنه او ما قبل یه ساکن او ما قبل یه زیر وی لکه به المیح
- ۳۵ راء چی ساکنه او ما قبل یه یاء وی لکه والعین ۱۳ سپاره یوسف

وقف بالروم تفصیل دو قف په بیان کی رائی این شاء الله

له د د اسی راء دباریک ویلو داری شرطونه یاداری ۱۷ سپاره اصل وی عارضی به نه وی ۲۰ زیر په دا
غه کلمه کی پی راء ده په بلکه کلمه کی به نه وی ۲۱ ولو سته تراء بحرف استعلاء په داغه کلمه کی نه وی که
دا شرطونه پید اسونه نور را باریکه ویل کیزی او که نه وه ده که ویل کیزی
نه که چیری راء ساکنه وی او مختهه یه یاء وی بیاد ما قبل د حرکت اعتبار نه کیزی

— کتبه احرف حافظ شام ولی اللہ فھیم —

(۱) راءِ مماله بینی هغه، اعچی اماله و رباندی و کرل سی مجری هما
 (۲) راءِ عمرامه مکسوره هغه راچی وقف بالروار رباندی و کرل سی

لکه عَقْبَى الدَّارِ - ۱۳ - سپاره، الرعد،

مختلف فیه ۲ [۱] دراء مختلف فیه دلاندی اوہ حالتونه دی
 (۱) مضر کومچی په قران مجید کی مخلو رخایہ

را غلی دی۔ ۱- په سورۃ یوسف کی من قصر لا سرأتہ -

۲- په سورۃ الزخرف کی مُلَكُ مِصْرَ

۳- په سورۃ یوسف کی أَدْخُلُوا مِصْرَ

۴- په سورۃ یولس کی بِمَصْرِيُوتَا

۵- فَاسْرِ كُومچی دری حایہ دی

۶- آن آسُرِ کومچی دوہ خایہ دی لِفَأَسْرُ بِأَهْلِكَ، هود،

۷- آن آسُرِ بَعِيَادِی، طه، فَاسْرِ بَعِيَادِی، الدخان،

۸- آن آسُرِ بَعِيَادِی (انکر، الشعاء)، فَاسْرِ بِأَهْلِكَ، العجیر،

۹- نذرِ کومچی په سورۃ الهمز کی شِبَّئِنْ حایہ دی -

۱۰- وَالَّذِينَ إِذَا يَسْرُ - سورۃ الفجر

۱۱- الْجَوَارِ کومچی ذری حایہ دی -

۱۲- وَلَهُ الْجَوَارِ - الرحمن لَهُ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ - سورا تہ لَلْجَوَارِ الْكَنْسَ - تکوین

له پوایت حفص کی صرف په داغه کلمہ کی امالہ دا اور دی تلفظ داسی دی لکه تلفظ دکشی تو فرنگی ۱۲

دو مضر کومچی په سورۃ بنقرہ کی دی په دی کی همیغ اختلاف نستہ په دی کی وصلاؤ و فناً تغیر دی ۱۳

عَيْنَ الْقِطْرِ - سُورَةِ سَمَاءٍ - په وقف کی دوی وجھی دی

ترقيق یه هم تردی -

دال توله هغه وجوه دی چی په وقف کی دواہی وجھی او
تفخیم جائز دی په داسی کلموکی چی تفخیم او ترقيق دواہی
جائز وی - په دوی کی صرف کلمه دکل فرقی - الشعرا - په وصل
او په وقف کی تفخیم او ترقيق دی -

دَمِيمِ سَاكِنٍ أَوْ مَشَدَّدَ قَاعِدِي

میم که چیری ساکن وی په هغه کی غنه ضروری ده
غنه پزی ته اواز و رلوته ویل کیزی - دغنه کولواندازه دیو
الف برابره لکه شمر - عمر - لئما او نور -

دمیم ساکن دسی ۲۰ قاعدي دی - (۱) الدعام (۲) اخفاء (۳) اظمار -

ادغام د میم ساکن و روسته که چیری حرکت والامیم

راسی نو هلتہ ادغام کیزی یعنی دواهه میمونه یو
کیزی او د مشد د میم په مثال په ذه کی غنه کیزی لکه علیهم
مؤصدة - آتُمْ مُدْهُنُونَ فِي قَلُوْبِهِمْ مَرْضٌ - او نور -

له دیوالف اند ازه معلوم مولو طیقه د تجوید علماء و داسی بیان کریده چو خلاصی گویی

په یود میانه اند ازه سره بندی که او بایندی گویی خلاصی کبری - او د اصراف

یواندازه احبل دار و ملار د مشاق استاذ شخمن په او پیدلو باندی ده

و دی ادغام ته ا دغام صغير مثليين ويل کيزى

لخفاء ۲ د ميم ساكن و روسته که چيرى باع راسي هلتة
ا خفاء سره د غنى کيزى - د دی لخفاء ا داکولو

طريقه د اپچى د ميم دا داکولو په وخت کي د دوار و شوندو
و چه حصه په دير نرمى سره يو خاي سى او د غنى صفت
د ليو الف په اندازه د خيشومرخنه ا داکول سى او بيا د شو
ندا لوف د خلا صيد و خنه مخکى د دوار و شوندو لنده حصه

په سختى سره يو خاي سى باع ا داکول سى - لکم علیکم بوكىل،
فاحکم بینهم، و ما هم بسکوئى - دی ته لخفاء شفوی ويل کيزى

اظهار ۳ د ميم ساكن و روسته رباء او ميم خنه ماسوا

که چيرى يوب ل حرف راغلر لوه لته ا ظهار
کيزى لکه فيك ر سو لا، لکم د يتنكم، علیکم شهیدا، او د ي
تة ا ظهار شفوی ويل کيزى -

له رباء او ميم خنه ماسوا ياباهه ۲۶ - شيز و لشت حرفوک ا ظهار شفوی
کيزى او الف دی وجھي خنه نه دی شمار كېچى د ساكن حرف و روسته الف
نه سى راتلای لهدزا د ميم ساكن و روسته هر الف نه سى راتلای -

د ميم ساكن و روسته که جيرى الف راسي بيا التقاع ساکين رايى علی غير حده
او د التقاع په کلام عرب کي جائز نه ده - فضل الحق حقا في غفرانه

د لون ساکن او مشد د قاعدې

په لون مشد د کي غئه ضروري ده لکه، ان، کن، ظن، من،
اولور د اسى -

دلون ساکن او تنوين خلور قاعدي دې -

(۱) اظهار، (۲) ادغام، (۳) افتلاع، (۴) اخفاء،

لون ساکن همه لون دی پرکومچي شه حرکت نه وی يعني،
زور، زیر، پلېښ، لکه، من، عن، ان او لور -

لون تنوين همه لون ساکن زائد دی کومچي دکلمى په آخر
کي لاحقه کيزى او دارنگه دی د دوه زوره، دوه زيره، او وه
پلېښه په صورت کي کيزى لکه، رزقا، کتب، صالح، او لون -

اظھار - اظھار تعریف داد دی پچي د خپل مخچه

خشخه سوہ د تو لو صفتولو بيله غنه اد اکيدل - لکمې يئنۇن،
عن افرىي، منه، من هار، اولور - او دی تە اظھار حلقى
او حقيقى ويل کيزى -

له اظھار اصل دی وقچى و قفا او وصالاً د اکيزى - او د اظھار حروف حلقى محتاج نىدى
متلا پە عن افرىي کي که چىرى پرغى باندى وقف و كۈره اظھار کيزى او كە و سل و كې دۇزم
اظھار کيزى - پر خلاف د ادغام اخفاء او اقلاب پچى د او وصالاً کيزى او وقانە کيزى -

ادغامه

دادغام لغوی معنی ده ادحال داخلیداری
تعیف - او لحرف په دو هم رف کی دارنگه داخلیداری
په دواره سر یو خای مشدد کړل سی -

قاعده د تون ساکن او تنوین و روسته په د حروف
یې ملوں خې یو حرف راسی هلتہ ادغام کېښی -

= ادغام پرد و قسم که دی =

(۱) ادغام مع الغنه

ل، ر، ادغام بیله غنی دی - او دیو من په خلور حرف کی ادغام مع
الغنه کېزی - شرط اددی ادغام شرط دادی په
دو کلموکی به وی یعنی تون ساکن به دا ولی کلمی
په آخر کی او دیو من خلور حروف خخه به یو حرف درو همی
کلمی په شروع کی وی - او که چیری تون ساکن او حروف
د یې ملوں په یوه کلمه کی وی بیا ادغام نه کېزی بلکه
اظهار کېزی لکه د نیا - قنوان - صنوان - بُنیان او دی ته
اظهار مطلق ویل کېزی -

په دی کلام تو کېچی ادغام نه کېزی علامه شاطبی والی چوف اشتباهه المضاعف انقلاب که
چیری ادغام وسی بیا دانه معلوم بیز بیج دا مضاعف دی او که په قلعه دید ملوں ادغام سوی دی -
او که خولک و علدا په غنمه سره به سره جلاسی جواب دادی - په د غنی لحساس و هر
چاته په لیری اوی نه معلوم بیزی ۲۰ آحر فضل الحق حقاق غفرانه

دَلْنُونَ دَادَعَامِمَثَالُونَه

مِنْ لَغْوَبِ، مِنْ رَحِيقِ، مِنْ يَقُولُ، مِنْ نَشَاءَ، مِنْ قُلْيَ،
مِمَّنْ مَعَكَ، خَيْرُوا تِرَه، غَفُورُ رَحِيمُ، قَرَامَنِيرَا، لِيُوْرَدَا،
لَوْجَ وَعَادِ، رَسْوَلَا تَبِيَا - لَوْرَ-

اقْتَلُوبٌ | دَاقَلَابِ مَعْنَى دَ بَدْلُولُودَه - دَدِيْ لَعِيفِ

رادِيْ چَيْ لَنُونَ پَهْ مَيْمَسَرَه بَدْلَسَيْ سَرَه دَه
غَنْيَ اَدَاكِرَلَسَيْ -

قَاعِدَه٥ | دَادِهْ چَيْ دَلْنُونَ سَاَكَنَ اوْتَنَوَيَنَ وَرَسْتَهَ باَءَ
راَسَيْ پَهْ لَيْوَهْ كَلْمَهَ كَيْ وَيَ اوَكَهْ پَهْ وَوَكَلْمَوَكَيْ
وَيَ - لَوْبَهْ لَنُونَ پَهْ مَيْمَسَرَه بَدْلَسَيْ اوَبَهْ اَخْفَاءَ سَرَه دَه
وَيْلَسَيْ - لَكَهْ اَلْبَيَاءَ، مِنْ بَطْلُونَ، قَوْلَابَلِيْغَا، بَصِيرَهْ اَلْعَبَادِ
اوْلَوْرَ -

اَخْفَاء٢ | دَاخْفَاءَ لَغْوَيِ مَعْنَى دَهْ يَتَهُولَ - اوْتَعِيفِ

يَهْ دَادِيْ چَيْ دَادَعَامَهْ لَاظْهَارِيْهْ مَنْخَ كَيْ
وَيْلَ دَدِيْ قَاعِدَهْ دَادِهْ چَيْ كَهْ چَيْرَى تَرَلَنُونَ سَاَكَنَ اوْتَنَوَيَنَ
وَرَسْتَهَ دَدِيْ پَتَّلَسَ حَرَفُو خَخَهْ يَوْرَفَ رَاسِيْ لَوْهَلَتَهَ اَخْفَاءَ
كَيْزَرِيْ

لهَدِ اَخْفَاءَ دَپَارَهْ دَعَالَمَهْ جَمَزَرِيْ دَاشْعَيَادَكَرِيْهِ صَفِ ذَاثَنَكَهْ جَادَشَخَمَرَهْ قَدَ سَحَادَهْ زَمَرَهْ
طَبَيَّانَهْ دَفِيْ تَقَوَّصَهْ ظَالِمَهَا - دَدِيْ شَعَرَهْ كَلْمَهِيْ اَولَ حَرَفَ دَاخْفَاءَ دَيْ -

۲۰
او د اخ فاء ح روف داد ي . ت ث ج د ذ ر ز س ش ر ص ض
ط ظ ف ق ك -

د اخ فاء ط ريقه نون ساكن او تنوين د هغه د مخرج خخه
ج ل اوله او د هغه آواز په خيشوم رکي بي
کره بيله تشدیده ذاتي ادا کرل سريجي نه اد غامر سی او نه
اظهار د ي ته اخ فاء حق يق ويل کيز ي -

د اخ فاء ح ريقه مه تا لو نه

أَنْتُمْ - مِنْكُمْ - مَنْصُورًا - مَنْضُود - افْسَكُو -

مِنْ جُوع - مِنْ ذَهَب - مِنْ كِتَاب - مِنْ شَئٍ - مِنْ سَبِيل
غَلَامًا زَكِيَا - خَلُقَ جَدِيدَ - لَحَاظَ طَرِيْتاً - بِعَضْ طَهِيرَا -

كَلْمَةً - او لُور -

الناشر مكتبة القراءة والتعويد

کانسی رو د کونه مه بلوچستان

دَادِغَامِ بَيَان

داد غام لغوي معنی ده یوشی په بلشي کي داخلول - اول ته
مد غراود و هرته مد غرفه ويل کيزی -

دَادِغَامِ تَعْرِيف | مد غم په مد غرفه کي داسی داخلول
پچی دواړه یوم شد درف سئی -

دَادِغَامِ دُوَه قَسْمُونَه دَي

(۱) اد غام کېږي ..... اد غام صغير

ادِغَامِ كَبِير | که چيری مد غم او مد غم فيه دواړه متړک
وی او مد غم ساکن کړل سی او په مد غم
فيه کي اد غام سی نوډي ته اد غام کېږي ولني په روايت
حفصون کي دیږل بز یعنی صرف پنځه خایه اد غام کېږسوی
دی - او څکلمو دادی - تا هر فونی آتھا جوټي - الانعام -
مکګي - کهف - لا تأثمنا - یوسف - نعمما البوه والنساء دوه خایه -

عله
داد غام طریقه داده پچی ثبید مشد درف دیارو یوه پله پورته سی بیله خله خنده
تلفظ وکړل سی - که چيری په منځ کي فصل راسی بیا اد غام صحیح نه دی
نه دامام ابوجمن او امام یعقوب په قوائمه کي اد غام کېږي دیر وی -

نه په خلور و کلمو کي دھنصل په لزد صرف اد غام دی لكن په لاتمنا - کي اد غام
سره داشماه او اظامه مارسره د رومه ضروری دی = ترجمه ازلحق فضل الحق تعالیٰ عفرله

اُد غَامِ صَغِيل اکه چیری حرف مدغمساکن او مدغفیه
متتحرک و ولودی ادغام ته ادغام صغیل
والئ لکه قد دخلوا، ددی ادغام داشط دی چی مدغم به
ساکن او مدغم فیه به متتحرک وی -

په اعتبار د مدغم او مدغفیه ادغام پردری قسمه دی -

① مثیلین ② متجانسین ③ متقاربین

او په اعتبار د کیفیت ادغام پردوه قسمه دی -

۱) ادغام **ادغام تاهم** حرف مدغم په مدغفیه کی دارنکه دخلول
اُد ظَلَمُوا دی ته ادغام تام ویل کیزی -
ادغام ناقص حرف مدغم په مدغفیه کی داسی دخلول چی
دمغم حرف یو صفت و روسته ترا دغام هم باقی پاته سی لکه

له آول حَرْفَ ته مدغم او په کوو حرف کیچی دا اول حرف مدغفیزی هفتة مدغم فیه ویل
کیزی - کبیرتہ کبیر په دی والئ چی کارئی بیور دی یعنی یو وار اول ساکن کول بیا ادغام کول
او صغيرتہ په دی صغير والئ چی کارئی بزدی یعنی اول دخنه ترا دغام ساکن وی
صرف ادغام کول غواری ۲) **فضل للحق حقاني غفرانه** غفرانه الباری -

لکه مَنْ يَقُولُ - دی ته اد غامِ ناقص و امی -

دِادِ غَامِ تَفْصِيلٌ

مَثَلِينَ ۖ اد غامِ داسی دو حروفچی معنے

په صفتلووا او مخرجونوکه سره یووی
معونة اد غامِ مثلين ويل کيزى - مثلا ب ب - ت ت -
ث ث - او نور داسی - په اد غامِ مثلين اد غام صرف تام کيزى
ناقص نه کيزى -

په مثلين کي دلخوار لس حروف و اد غام سوئ دی دکوموجي
مجموعه داده - فَعَ وَكَلَّوْ تَهْدِ نَبِذِ مُو - ددی قسم اد غام
ته اد غام صغير مثلين ويل کيزى -

عه ولی چې ټوو صفت داول حرف دی هنده دو یې حرف م هنده صفت دی ۱۲ فصل المحقاق
له ولنجي عنده صفت دلزن مد تهمه ده نه دیاء مشدد دی لونکه چيری دلزن صفت
دغنى پاتنه نه سبيا اد غام تام جور بزى کور چې په روایت حفص کي هېیخ وجوده
لری په قراء سبعه ووکي صرف خلف دی چې هنده په داسی خابوند کي صرف اد غام
تام کوي - **وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ** - فضل الحق حقاني عفره

مَكَتَبَةُ الْقِرَاءَةِ وَالْتَّجْوِيدِ
ڪانسي روڈ ڪوئٹه

داد غامر مثیلین مثالونه

همدارنگه که چیری حرف مدغمده و او مدغم فيه غير
مدھ و نواد غامر نه کیزی لکه - قالوا و ما - اوفی یوم - او نور -

ف	فَلَا يُسْفِرُ فِي الْأَنْهَارِ	ل	لَقَدْ تَحْلَوْا إِيمَانَنِي	د	دَقَدَّعَبَادِي	ب	بِإِذْهَبِتِكَابِي	م	مَا لِمَرْسَطِعِهِ صِبَرَأْم	ر	رَوْذَكَرَاتِ
و	وَأَوْقَوْنَصَرَوْا	ت	تَكَانَتْ تَعْبَدَ	ن	نَمَنْ نَشَاءُ						
ك	كَيْدَرَكَمَلَمَوْت	ه	هَمَالِيَهَهَلَكَ	د	دَإِذْهَبَ						

اد غامر متاجانسین ۲ د داسی د و و ر و ف و

اد غامر تچی مخچ کی بیوی
لکن په صفتونو کی اختلاف وی متاجانسین ویل کیزی مثلا
ت - ط ، ث ، د ، ذ ط او نور داسی -

په متاجانسین کی اد غامر تمام او ناقص دواره کیزی - لکن
د حروف حلقی اد غامر په خپل هم جنسو کی
کیزی لکه فاصفح عنه هم او حروف شجریه هم
مسئشی دی - لکه اشیاء هم

لم په مالیکه کی د ماء سکته لکه سببکه اظہار
اواد غامر دواره ج کارئز دی ۲ کتبه احقر حافظ شاولی اللہ فہیم

داد غام متجانسین مثالونه

	مدغمر	مدغمر فيه
ت	د	الْقَلْتُ دَعَوَ اللَّهَ د
ت	ط	وَقَالَتْ طَائِفَةٌ ذ
ث	ذ	إِذْ ظَلَمُوا بِرًا
		يَلَصَّتْ ذَالِكَ بِرًا

په دی تولومثالونوکی صرف ادغام تام کیزی - او په دالاندی
کلموکی د، ط، ادغام ناقص کیزی - لکه بسطت -
احظت، مافقنخست، مافقنختم -
ولوچی دلته داد غام په وخت کی د، ط، صفت د استعلااء
او اطباقاً - باقی پاته کیزی -

متقاربین - ۳ ادغام د داسی د دو حروف چوچی

په صفتولونوکی اتحاد او یو والی وی متقاربین و رته یو کیزی
لکه دغام د، ل، ن، ر، ق، لک، اولور - په متقاربینوکی هم
ادغام تام او ناقص دواره کیزی - لکن که چېری مدغمر حرف حلقو و ونو
بیا دغام قطعانه کیزی لکه، فسخه، همدارنگه که چېری او حرف حلقو
او دو حرف غیر حلقو و سیاهم ادغام نه کیزی لکه - رهنا لافزع قلوبنا -
همدارنگه د ادم ادغام په نون کی

نَهْ كِبِرْ يَ مُثَلًا - بَلْ نَظَمْكُمْ، جَعَلْنَا -

داد غام متقاری میں مثالوںہ

- (۱) دلام اد غامر په، ر، کی لکھ۔ قُلْ رَبْ - او دنوں اد غامر په
ار، کی - مِنْ رَبِّكُمْ - دا اد غامر تامردی -
- (۲) دنوں اد غامر په، واو، او - یا - کی اد غامرنا نقش کیزی
لکھ - مِنْ وَلَيْتَ - مَنْ يَقُولُ -
- (۳) د، ق، اد غامر په، لک، کی تام اونا نقش دوارہ دو له کیزی
لکھ، تخلقکم، لکن اد غامر تام ولی دی -
- (۴) اد غامر دنوں په میم کی مختلف فیہ دی - لکھ، مِنْ مَاء، او نور -

لہ اد غامر د تخفیف حاصلو لد پارہ کیزی - او کہ چیری داد غامر خخہ نقل رائج
بیا اد غامر نہ کیزی -

لہ پعنی په دی کی اد غامر تام اونا نقش دوارہ جائز دی کہ چیری غنہ دنوں و بلاسی نو دا
اد غامر ناقص دی - او کہ غنہ د میم و بلہ پی بیا اد غامر تام وی - لکن دا اختلاف صرف
لفظی دی پہ ادا کا خہ اختلاف نہستہ - د لئے پڑا دا باندی د ناقص او تام هیچ اثر
نہ کیزی او پہ نور و کھایو نو کی داد غامر تام اونا نقش پر دا باندی اثر کیزی لکھ،
لئے بِسْطَتَ، مَنْ يَقُولُ، او نور -

تمہ داد غامر ناقص پہ راویت حفصُ کی دی ورزہ پہ نور و قراءتو نو کی اد غامر
تام هم کیزی لکھ راویت د خلف ۱۲، فضل المعق حقانی -

فَائِدَه په کلمه دا رکب معنا او، یلهمَّتْ ذَالِكَ، کي په طریقه دجزری اد غام او اظہار دواړه حائزه دی،
لکن په طریقه دشا طبی صرف اد غام دی۔ همدارنګه، یس
وَالْقُرْآنَ، نَّ وَالْقَلِيمَ، دجزری په نزد اد غام او اظہار
دی۔ او دشا طبی په نزد صرف اظہار دی۔

دَلَامْ تَعْرِيفَ دَأْطِهَارَ وَادْغَامَ قَاعِدَه

الف او لام د تعريف که چېري په حروف شمسیه وو باندی داخل سونو هله ته اد غام کېږي۔ حروف شمسیه خوارلس دی

دَادْغَامِ مَثَالُونَه

ت	تَلَبِيبُونَ	ن	الْبَيْتُونَ	ط	الْقَطِيبُونَ
ث	الْتَّلْمُثُ	س	السَّجْدُونَ	ظ	الظَّالِمُونَ
د	الْدَّلَوْ	ش	الشَّجَرَةُ	ل	اللَّعْنُونَ
ذ	الْدَّكَرْ	ص	الصَّابِرُونَ	ن	النَّازَارَ
ر	الْرَّحْمَنْ	ض	الضَّالُولُونَ		

ه دی حروفو ه شمسیه له دی سبېه ویل کېږي چې د مرپه راختو سره دستور و روښنائی د مرپه روښنائی سره و د کېږي همدارنګه په حروف شمسیه دوک لام تعريف غامبېږي لام تعريف دستور و په مرتبه کي دی او حروف د مرپه مرتبه کي دیه۔

لَامْ تَعْرِيفٌ كَهْ جَيْرٍ كِيْ پِر حُرُوف قَمِيْه وَبَانِدَه دَاخْل سُونُو
هَلَتَه اَظْهَار كِيْزِي - حُرُوف قَمِيْه خَوارِسْل دِي بِيْ
مَجْمُوعَه يَه دَه اَبْنَعْ بَحْكَ وَخَفْ عَقِيمَه -

دَأَظْهَار مِثَالُونَه

أ	الْأَرْضُ ك	الْكَوْثَر	ف	الْقَمَرُ
ب	الْبَرْقُ و	الْوَاقِعَةُ	ي	الْيَوْمُ
ع	الْغَيْبُ	خ	الْخَيْرُ	مِنْ الْمُسْتَفِيمِ
ح	الْعَجَيْبُ	ف	الْفَجْرُ	هُوَ الْمُهَدَّدُ
ج	الْجَارُ	ع	الْعَسْرُ	

او په، فَالْتَّقْطَةُ الْفِرْعَوْنَ، او، فَالْتَّقْمَهُ الْحَوْتُ،
کی پس کوم لامدی دا لام تعريف نه دی بلکه دا لام
فعله دی ددی سببیه دلتہ صرف اَظْهَار كِيْزِي -

له حُرُوف قَمِيْه وَوَتَه پِر قَمِيْه وَيل كِيْزِي بِيْ لَكْه خَرْنَگَه جَيْ
دَسْپُورْزِي يَه وجود سُورَه سُورَه نَه وَرَكِيْزِي بَلَكَه موجودَه
وَي - هَدَارِنَگَه حُرُوف قَمِيْه دَامْ تعِيْف خَخَه دَورَوَسَتَه
را تَلَلوَه وَجَه سُورَه نَه مدَعَه كِيْزِي بَلَكَه خَلَذَات سُورَه پَاتَهَه وَي - ۱۲ -
ترجمَه اَحَقْ فَضَلُّ الْحَقِّ حَقَانِيْ غَفِرَلَه -

دَهْمَزَهَ دَقْوَاعِدُ وَپَيَّبَيَانَكِي

هَمَزَهَ پَرَدَ وَقَسْمَهَ دِی - ۱ هَمَزَهَ وَصَلَی - ۲ هَمَزَهَ قَطْعَی
هَمَزَهَ وَصَلَی - ۱ هَمَزَهَ وَصَلَی دَاسِی هَمَزَهَ دَچَی پَهْ وَسْطَ
 کَی دَکَلَامَ حَذْفَ کَیْزَی لَکَه، رَبِّ الْعَلَمَیْنَ
 پَهْ اَصْلَ کَی رَبِّ الْعَلَمَیْنَ وَوَصَلَّاً هَمَزَهَ وَصَلَ حَذْفَ سَوَهْ -

هَمَزَهَ قَطْعَی - ۲ دَاسِی هَمَزَهَ پَهْ وَسْطَ کَی دَکَلَامَ
 نَهْ حَذْفَ کَیْزَی هَغَةَ تَهْ هَمَزَهَ قَطْعَی
 وَیْلَ کَیْزَی لَکَه، فَلَا أُقْسِمُ، کَی دَأْقِسِمُ، هَمَزَهَ قَطْعَی دَهْ
 لَهْ دَی سَبَبَیْهَ پَهْ وَسْطَ کَلَامَ حَذْفَ نَهْ سَوَهْ -

دَهْمَزَهَ خَلُورَقَاعِدَی دَی

۱ تَحْقِيقٌ ۲ تَسْهِيلٌ ۳ اَبْدَالٌ ۴ حَذْفٌ
تَحْقِيقٌ - ۱ هَمَزَهَ دَخْلَهَ مَخْرَجَهَ خَخَنَهَ سَرَهَ دَلَوَلَوَ
 صَفَلَوَنَوَسَرَهَ اَدَأَكَلُوتَهَ تَحْقِيقٌ وَیْلَ کَیْزَی
 عَانِتَمُ، عَانِلَکَ، عَانِزَلَ، اوْنَورَ -

تَسْهِيلٌ - ۲ هَمَزَهَ دَحْرَوْفَ مَدَهَ اوْ هَمَزَهَ پَهْ مَنْخَکَ وَیْلَوَ
 تَهْ تَسْهِيلٌ وَیْلَ کَیْزَی تَسْهِيلٌ صَرْفٌ
 هَغَهَ وَخَتَ کَیْزَی کَلَهَ پَهْ دَوَنَی هَمَزَی
 مَتَصَلَّوَ يَوْخَای سَی -

لَسْمِيلْ پر دوہ قسمہ دی

الْفَلَسْمِيلْ وِجْوَبِي کہ چیری دوہ همزگان پہ یوہ کلمہ کی
دارنگہ جمع سیچی دواڑہ قطعی متبرک
وی نوہغہ بنه پہ تحقیق سرہ ویل کیزی لکھ۔ ۴۔ اَسْلَمْتُمْ
عَانِذَرْتَهُمْ، اَشْهَدُوَا، لکن یوہ کلمہ مستثنی دھماجھی سوچم سجدہ،
ب۔ لَسْمِيلْ جوَازِي کہ چیری دوہ همزہ پہ یوہ کلمہ
کی داسی سرہ یو خای سیچی اولہ
همزہ قطعی مفتونہ وی۔ او دوہمہ همزہ وصل مفتونہ وی
نو پہ دوہمہ همزہ کی لَسْمِيلْ جائز دی او دے تہ لَسْمِيلْ
جوازی ویل کیزی۔ پہ قرآن مجید کی صرف شیز کلمی
داسی دی چی بیہ هفوگی لَسْمِيلْ جوازی کیزی مثلًا
۴۔ عَالَلَّهُ - عَالَلَّهُ کَرِيْنَ - عَالَلَّهُ -

اہ داد وہ خایہ دی یو پہ سورۃ یونس کی او دوہم پہ
سورۃ البیمل کی۔

۱۔ دا کلمہ دوہ خایہ پہ سورۃ الانعام کی ده
۲۔ دوہ خایہ پہ سورۃ یونس کی۔ پہ دی شیپڑو
کلموکی دَسْمِيلْ پہ وخت کی ابدال نہ کیزی ولی جی دا بدال
پہ وخت کی مد فرعی جو بیزی جو بیان بهئی راسی انشاء اللہ

د همراه قطعی شوا و مثالونه

که ته غواری چی همزه کی نشانی
در پیاده دا قطعی په آسانی

ای یاعلما

د افعال او تکلم همزه قطعی ده
هم د جمع تعجب هم بنائی

ان - آن

خُنُّ الْأَنْصَارِ اللَّهُ مَا أَضَرَّ بِهِ

احمد

د اعلاموا و اعجموا همزه یاد که
نه په درج کی حذف کیزی دا قطعی
ابراهیم
اتتعجیلین

استقها مر سره اته قسمه پوره شو
په اشعار و چې بیان کړه حقانی

ابدال ۳

ساکنه یا متحرکه همزه دماقبل حرکت موافق په حرف علت سره بد لولوته ابدال ويل کيزی لکه۔ اللہ چی په اصل کی، اللہ وو۔ امنوا چی په اصل کی، آمنوا، وو۔

ابدال پردوه قسمہ دی

(۱) ابدال وجوبی۔ → ← (۲) ابدال جوازی۔

ابدال وجوبی ۱ که چیری دوی همزی په یوه کلمه کی دارنگه جمع سی چی او له همز متحرکه او دو همہ ساکنه وی۔ نود دو همی همزی په موافق سره دحرکت دماقبل بد لول واجب دی۔ او هم دی ابدال وجوبی ويل کيزی۔ مثلاً، آمنوا، ایماناً، چی په اصل کی آئمنوا، او، آء ماناً، وو۔

یوه همزه ساکنه که چیری یوه همزه ساکنه دکھی په شروع کی وی نو په دی کلمی سره دشروع دپاره همزه وصلی را ويل کيزی او دا ساکنه همزه په موافق حرکت دماقبل په حرف علت سره بد لیزی لکه، فی السَّمُوتِ، ایمَّوْنَی، چی په وصل کی فی السَّمُواتِ آن توئی ويل کيزی۔ دری قسم همزه ساکنه مفرد ابدال صرف دکلمو دشروع په وخت کی کيزی او په وصل کی ابدال نه کيزی۔ او همزه وصلی هم په وسط کلام کی

حذف کیزی - هفتہ هر ابدال و جوی ویل کیزی -
بَابِ الدَّالِ الْجَوَازِي | که چیری په یوه کلمه دارنگه دَوِی
 همزی سره یو خای سی چی اوله همزه
 مفتوحه قطعی وی او دو همه همزه و صلی مفتوح وی -
 نوَدْ دو همی همزی په الف سره بدلول جائز دی - له دی
 کبله و رته ابدال جوازی ویل کیزی - ابدال جوازی صرف
 په شپزو قرآنی کلماتوکی دنی - عَالَّهُ - عَالَّذِكْرِينَ عَالَّثِنَ -
حَذْفٌ | که چیری دوی همزی په یوه کلمه کی دارنگه
 جمع وی چی اوله همزه قطعی مفتوح وی

او دو همه همزه و صلی مكسوره وی نوَدْ دو همی همزی
 لیری کولونه حذف ویل کیزی - په نو له قرآن مجید کی ددی
 ذکر سوی قاعده شپز کلمی دی - په کوموکی چی
 د حذف قاعده پیدا سوی ده لکه -

- ۱) أَسْتَكِيرْتُ، ص، چی په اصل کی : ءَاسْتَكِيرْتُ : وو-
- ۲) أَفْتَرَى، سباء، چی په اصل کی : ءَافْتَرَى : وو-
- ۳) أَخْذَهُمْ، ص، چی په اصل کی : ءَاخْذَهُمْ : وو-
- ۴) أَطْلَعَ، صف، چی په اصل کی : ءَاطْلَعَ : وو-
- ۵) أَصْطَقَى، صف، چی په اصل کی : ءَاصْطَقَى : وو-
- ۶) أَسْتَغْفَرْتُ، منافقون، چی په اصل کی : ءَاسْتَغْفَرْتُ : وو-

کلمہ پر دری قسمہ دھ

۱ اسم ۲ فعل ۳ حرف

۱) اسم - اسم پر دو قسمیں دیں -

الف - اسمائے مصادر، ب - اسمائے غیر مصادرہ -

اسمائے مصادر ۱ مصدر ہفہ اسم دی دکور

جو رینی - اور ہفہ مصدر رعلامہ دادہ چی ددہ دفارسی

ترجھنی پہ آخر کی - تن - یادُن - رائی لگہ - انتباہ ،

خبردار کردن - امتحان - ازمایش کردن - اونور -

ددوی همزہ همیشہ مکسورہ وی -

ب) اسمائے غیر مصادر ۲ اہفہ اسمونہ دی چی مصدر

انہ وی یعنی خدھشی قدر

خخہ جو رینی نہ ددوی همزہ همیشہ وصلی او مکسورہ

وی داسی اسمونہ تولہ لسٹ دی چی پہ قرآن مجید کی صرف

اوہ ذکر دی - ابن، بنت، افراء، افری، اسم، اثنین، اثنتین -

د فعل همزہ ۲ د فعل همزہ وصلی او مکسورہ یا مضمومہ

اوی - او همزہ قطعی مفتوحہ وی -

الف کہ چیری د فعل پر دریم باندی کسرہ - یا فتحہ

یا عارضی ضممه وہ نون فعل ابتدائی همزہ همیشہ

وصلی مکسورة وی مثلًا، اضرب، اقرأ، القوا، اصبروا، اولنور-
ب او که چیری د فعل دیم حرف باندی ضمه اصلی وی نو
 د فعل ابتدائی همزه و صلی مضمومه کیزی مثلًا-
 اقتلو- اخرجو- ادخلو- اكتبوا- اولنور-

ج د افعال د باب همزه قطعی وی او همدارنگه د مضارع
 واحد متکلم همزه قطعی وی لکه- انصر- اضرب
 آعلم- اکرم- ارسل- اولنور-
یاد و نه د دی قطعی همزه و و تفصیل مختده مترجم په اشعار
 کی بیان کری-

حرف د لا تعریف ماسوانور د قولو حروف همزه قطعی
 وی مثلًا- او- امر- این- ات- آن- آلا- اولنور
 د لام تعریف همزه همیشه و صلی او مفتوحه وی لکه- النصیر-
 العدیث اولنور-

همزة الاعلام

په قرآن مجید کی عجمی یعنی غیر عربی نمونه ذکرسوی دی-
 د دوی په شروع کیچی کومه همزه ده هفتة همزه الاعلام
 ویل کیزی- او دا همزه قطعی ده په وسط کی د کلام
 نه حذف کیزی لکه، ابراہیم، اسماعیل، اسحق-
 ادریس، ایاس- انجیل- اسرائیل، ابلیس -

د مد بان

د مد لغوی معنی ده کشول او اوند و مدد پر و قسمه دی
 ① مد اصلی ② مد فرعی

مد اصلی ۱ هغه دی چی حروف مده دخیل ذاتی
 مقدار مطابق کش کرده سی او پر خود سبب
 باندی موقوف نه وی لکه - قال، قینل، قولو - اونور -
مد فرعی ۲ حروف مده دخیل اصلی مقدار شخصه زیات
 کشولو ته مد فرعی ولی او دا مد پر نیوہ سبب
 باندی موقوفه وی لکه - قالو امنا - شاء - یعکمون -
 د آتہ - اونور -

و حروف مده او لین ته محل مدویل کیزی - او همزه او سکون
 ته او تشدید ته سبب مدویل کیزی -
دمد فرعی قسمونه مد فرعی پر خلور قسمه دی -

① مد و عجب ② مد جائز ③ مد لازم - ④ مد عارض -

مد و لجج ۱ در حروف مده و رسنه که همزه په داغه
 کلمه کی وی په کوم کی چی خرد دی لکه -
 ساء، سوء، سیئ، اونور دهے ته مد و لجج او متصل
 ویل کیزی - ددی مقدار او اندازه تو سط دی -

مد جائز که چیری در وف مده و رسته همزه په
بله کلمه کی وی مثلًا، اِنْ اَعْلَمُ، رَبَّنَا اَمْنَا،

قالُوا اَمْنَا - المؤز - دی ته مد جائز او مد منفصل هم ويل کیزی
ددی مقدار هم تو سط دی -

مد لازم د مد لازم پنجه قسمونه دی چې تفصیل یه دادی -

الف مد لازم حرفی مخفف هر کله چې در وف مده
ورسته په حروف مقطعاً تو

کی صرف سکون وی مثلًا، ف، ص، ن، او لوز - ددی
مقدار طول دی -

باء مد لازم حرفی مشقی در وف مده و رسته چې
په حروف مقطعاً تو کی تشید

وی مثلًا، الْمَ، الْمَرَ، او لوز و کی په لام باندی ددی
مقدار هم طول دی -

ج. مد لازم کلمی مخفف در وف مده و رسته په کلمه
قرآنی کی چې سکون اصلی وی

لکه، آلْئَنَ، ددی مقدار هم طول دی -

د. مد لازم کلمی مشقی در وف مده و رسته چې په کلمه
قرآنی کی تشید وی لکه، تَامُرْقَقَ

دَآبَةٌ - ددی مقدار هم طول دی -

هـ. مد لازم لین در وف مده و رسته چې په حروف

مقطعاً توکی سکون وی لکه، عسق، شوری، کصیع،
مولیم، پر عین باندی چی کو مرددی دامد لین دی او بدی
متقدار هم طول دی -

مد عارض ۲ دا پردوه قسمه دی -

الفهد عارض لین در حروف لین و روسته چی په کلمه
قرآنی کی سکون عارضی وی لکه،
خوف، صیف، ددی مقدار طول، توسط، قصر دی لکن
او لا قصر دی -

ب- مد عارض و قفي در حروف مد و روسته په کلمه
قرآنی کی چی سکون عارضی وی
لکه - یَعْلَمُونَ، تَكَذِّبَانِ، اللَّسْمَيْنِ -
ددی مقدار هم طول - توسط قصر دی - لکن طول او لی دی

حاشیه صحنه سالبه له د قرآن کیم آیه سورت نوبه شروع کی چی کو مرود نمی جا جلا ویر
کیزی هفوته حروف مقطعاًت ویر کیزی - دا حروف توله خواری سار دی چی جموعه
یه ده - منْ قَطَعَلَفَ مِيلَهُ سَحِيرًا - یا - نَقَصَ عَسَلَكُو سَحِيرًا مَاهِرًا -
له د طول مقدار دری الله - د توسط مقدار دوه الله - او په بر قول باندی
د طول مقدار پنجه الفه او د توسط مقدار دری الله - او د امقدار د مد
اصل علاوه دی - او د قصر مقدار پر د طوره قولو باندی یوالف دی -

دَاجْتِمَاعُ سَاكِنِينَ بِيَانٍ

دَاجْتِمَاعُ سَاكِنِينَ مَعْنَى دَه دَوْ وَسَاكِنُو يُوحَّا يَوْهَ لَكَه -
تَعرِيف دَ دَوْ وَسَاكِنُو بِه يُوهَ كَلْمَه يَادَوْ وَكَلْمَوْ كَلْمَوْ يُوحَّا
 كَيدَوْ تَه اجْتِمَاعُ سَاكِنِينَ وَيَلْ كَيْزَى لَكَه -
 الْئَنْ، يَعْلَمُونَه، لَيْلَةُ الْقَدْرِ - قَالَوَالْئَنْ، أَوْنَوْ -

دَأَپَرْ دَوْه فَسَمَهَ دَيَّ

دَه اجْتِمَاعُ سَاكِنِينَ عَلَى حَدَه - دَه اجْتِمَاعُ سَاكِنِينَ عَلَى غَيْرِ حَدَه -
اجْتِمَاعُ سَاكِنِينَ عَلَى حَدَه دَ دَوْ وَسَاكِنُو يُوحَّا
 دَه اسَى جَمْع كَيدَلْ چَى دَوَارَه
 پَرْ خَلْ حَال بَانَدَى بَرْ قَرَارَه بَاتَه سَى اوْپَه دَوْ كَيْ تَغِير اوْتَبَدَل
 وَنَه كَرَل سَى - اوْ اول سَاكِن حَرْف مَدَه وَيَ -

نَوْ كَه چَيْرَى دَوْه سَاكِنَه پَه يُوهَ كَلْمَه كَي دَارَنَگَه جَمْع سَوَى وَه
 چَى اوْ اول سَاكِن حَرْف مَدَه وَيَ - اوْ دَوْه مَه سَكُون اَصْلَى وَيَ -
 نَوْ دَه اوْ اول سَاكِن كَشَوْ وَالْيُوبَه ئَى - لَكَه - الْئَنْ، دَاهْتَه - اوْنَوْ -
اجْتِمَاعُ سَاكِنِينَ عَلَى غَيْرِ حَدَه

كَه چَيْرَى دَوْه سَاكِنَه پَه يُوهَ كَلْمَه كَي دَارَنَگَه جَمْع سَوَى وَه
 چَى اوْ اول سَاكِن حَرْف مَدَه اوْ دَه مَه سَاكِن عَارَضَى وَوَه - نَوْ دَه
 اوْ اول سَاكِن بَه پَه وَقَف كَي پَه كَشَوْ لُوسَرَه وَيَلْ جَائِزَه دَه لَكَه

يُؤْمِنُونَ، تُؤْمِنُونَ - اولور -

که چیری دوه ساکنه په یوه کلمه کی دارنگه جمع سوی وه
پچی اول ساکن حرف غیر مده وو - او دو هم ساکن عارض وو
نزو و قف په حالت کی اول ساکن خیل پر حال باندی پاته
کیزی لکه، الفجر، مِنْ كُلِّ أَفْرِ، اولور - په ذی تغیر نه کیزی
اوکه دوه ساکنه په دو و کلمو کی دارنگه جمع وه پچی دواره
پر خیل حال باندی باقی نه سی پاته په هفوکی دی تبدل
او تغیر و کرل سی لکه، قالوا اللئن، امرات اتو، علیکم الصیام،
من الذین قالوا، النور -

ددی خلور صور تونه دی په دی که تغیر او تبدل کیزی -

(١) حذف کیلک (٢) پیش و رکول (٣) زور و رکول (٤) زیروزکول -

حذف کیدل ۱ | که چیری دوه ساکنه په دو و کلمو

کی داسی یو خای سوی وه پچی

اول ساکن حرف مدو و نزو دا اول ساکن به حذف کو و لکه
و قالا الحمد، قالوا اللئن، ذَا قَالَ السَّجْرَةُ، فِي الْأَرْضِ - اولور -

ضمہ و رکول ۲ | کچھی دو ساکنه په دو و کلمو کی

دارنگه جمع سوی وه پچی اول

ساکن میم د جمع وو یا او لین و نزو دا اول ساکن ته
ضمہ و رکول کیزی لکه، عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ، يَعْلَمُهُمُ الْكِتَابُ -

أَتَوَالْرَّكُوَةَ، عَصَمُ الرَّسُولُ، اولور -

زَوْرُرْكُول ۲ | که چیری دوه ساکنه دارنگه جمع
سوی و هچی اول ساکن ذمین حرف

جر نون وو یاد حروف مقطعاتو که میم و و لو همه ساکن
تة زور رکول کیزی لکه من الله - المَالِهُ -

داسی خای صرف په سوره آل عمران کبی دی -

زَيْرُرْكُول ۳ | که چیری دوه ساکنه په دو و کلموکی

دارنگه جمع سی چی اول ساکن د من دنون

او د میم جمع او و اولین علاوه بل خخه حرف وی نو و اول

ساکن ته کسره و رکول کیزی لکه - أَمَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ، أَنِ اصْنَعُ

الْفَلَكَ، قَدِيرٌ الَّذِي، أَوْ نُورٌ بِهِ دِي کی نون تنوین هم

داخل دی لکه - لِنِ يَنْذِلَنَّهُ الْكَوَافِكُ، خَيْرٌ الْوَصِيَّةُ، خَلِيلُهُ تَهْ

اجتہشت، طوی ناذ هب -

لُوتُ - د تنوین خخه ابتداء کول قطعان جائز دی -

دهاء ضمیرین بیان

هاء پر دوه قسمه ۱۵ هاء اصلیه ۲ هاء ضمیر -

هاء اصلیه ۱ | هاء اصلیه هفه هاء ته ویل کیزی

کومچی دنفس کلمی هاء وی یعنی ذکلمی

جزء وی - که چیری د هفه کلمی خخه جلا کول سی نو معنی

خرابیزی لکه - نفقه کثیرا، فواکه کثیرا، لئن لئن ته

لَئِنْ لَمْ يَتَّهِ، غَيْرُ مُتَشَابِهٍ، وَإِنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لِفَظِ اللَّهِ
هاء دا ذکر سوی تولی هاء کانی اصلی دی -

هاء زائد ۵ هاء زائدہ مخفی هاء ته ویل کیزی کوم
پسی دنفسی کلمی نہ وی هاء زائدہ پر
دری قسمہ د ۵ -

الف هاء ضمیر با - هاء سکته ج - هاء مسورة
الف هاء ضمیر کوم پسی دکلمی یہ آخر کی پہ مثال
لدا ف لاحقہ کیزی هنگی ته

هاء ضمیر ویل کیزی - او دا هاء مسورة او مضمومہ وی
هاء ضمیر مسورة کہ چیری د هاء ضمیر تختہ
مختہ زیر یا یاء ساکنہ وی نو

هغہ هاء ضمیر مسورة کیزی مثلًا، عَلَيْهِ، بِهِ اللَّهِ، لَكُنْ
ددی قاعدی تختہ دا خلوت کلماتی مستثنی دی -
وَمَا انسَانِيهِ (۲) عَلَيْهِ اللَّهِ (۳) أَرْجِهِ (۴) فَالْقِهِ -
وٹ - داد وہ حایہ مضمومہ او دوہ حایہ ساکنہ د ۵ -

له وَمَا انسَانِيهِ، عَلَيْهِ اللَّهِ - پس دی دوار و کلموکی هلو ضمیر د قاعدی مطابق مسورة
کیدل پکار دی لیکن اصل پہ هاء ضمیر کی ضمہ د لغات پا عملاً لا اصل دلتہ ضمہ ویل کیزی -
تھے آئیجہ - او فاقہ - دکلمی یہ اصل کی ارجی او فالقی او د والی د آخر صیغہ دی دا قاعدہ د جی دامر
آخر حرف که حرف علت و لونیہ حالت دو قف کی هذحرف علت غور شیخ دلتہ هم با حذف سوی ده
او د هنگی قائم ر مقام هاء راغلی شرنگہ کی هاء سرف اصلی دی صرف پہ هنگی اسکان راجئی -

هاء ضمير مضمومه | دهاء ضمير خنزير ماقبل كه چيری فتحه
ضممه ياد یاء ساکن خنزه علاوه بر حرف
ساکن وی لفہ لته هاء ضمير مضمومه کیزی مثلًا، لَهُ الْخَلْقُ،
اسْمُهُ الْمَسِيحُ، اتِّی لَكُمْ مِنْهُ، لكن دری قاعدی خنزه یو
لفظ مستثنی دری و تقوه -

دھاء ضمیر کشولوپیان

دصله تعريف هاء ضمير دارنگه کشلو خی دهفي دحرکت
دکشلو خخه واومده ياه، ياه، مده پيداسي.
نوکه هاء ضمير دخپلی قاعدي موافق مضمونه تو دصله
کولو خخه واومده پيداسي. اوکه هاء ضمير مكسوره وونو هلتنه
دز دکشلو خخه ياه مده پيداسي لکه، لنه - به.

د جمله کولو قاعده که چیزی دهاء ضمیر ماقبل و مابعد

دوارہ سحر وی تو یہ ماءِ حمیر
کی صلہ کیزی لکھ - قولہ، القہماں ای ہریم، امریہ جنہ،
مالہ و ماکسے، لکن ددی قاعد - یہ خیر یوہ کلمہ مستثنی
دہ، یرضہ لکڑپہ دی کی صلہ نہ کیزی -

لہ پر یونسہ لکھ کی صلہ و نہ کر سوہ دھنہ وجہ دادہ پر دایہ اصل کو رضاہ، روشنگر کمپ جو داشت طوّاقع سو نہ فہم الف حنف سو نہ فہم بنا ناقص بھی۔ نو باصل پہ وجہ دلتہ کو ختم ہوا اوس الف نسبتہ صلہ نہ کیزی۔

دصله نه کولو قاعدہ ادھاء ضمیر مختہ یا وروستہ کہ
چیری خ حرف ساکن و ویاما بعد
مشد د و لفیہ هاء ضمیر کی صملہ نہ کیزی لکه، مٹہ، لہ الدین،
لہ الملک، مٹہ الیت۔ او نور لکن دری قاعدی خ ہوہ کلمہ
مستشی دہ فیہ مہماں۔

دھاء سکتہ د کلمی د آخری حرکت د شکارہ کید و د پارہ چی
کو مہ هاء دہ هنگی تہ هاء سکتہ ویل کیزی۔ هاء
سکتہ و قفاً او و صلأ ساکنه وی۔ او د اهاء سکتہ پہ قران شریف
کی شہ حایہ دی۔ لجیسند، فیہد اہم اقتدہ، کتابیہ، دوہ
حایہ، سلطانیہ، دودھایہ، مالیہ، ماهیہ، حسابیہ۔
هاء مد و روا د تائیث هغہ تاء مدورہ کومچی پہ وقف کی
پہ هاء ساکنه سرہ بد لیزی لکہ د جتہ خ
جنہ - د ایہ خ خ ایہ پردی باندی روم او اشمام نہ دی جائز۔
له پر هاء ضمیر باندی پہ روم او اشمام کی دقراء
اختلاف دی۔ د بعضو پہ نزد روم او اشمام پہ هر
حالت کی جائز دی۔

او د بعضو پہ نزد پر هاء ضمیر پیچی هر کلمہ دری خ خ مخکی یاء
مدہ یا وا مده نہ وی یاضمہ او کسرہ نہ وی نو هنگہ وخت
وقف بالروم او وقف بالاشمام جائز دی۔
باقی پہ تلوصور توکی زوم او اشمام جائز دی۔

دوقف بیان

دوقف لغوی معنی ده در پدل او بندیدل.

دوقف تعریف دکمه غیر موصوله پر از رباندی ساه ماتول

دوقف قسمونه باب الوقف پر و وحصو بالکی تقسیم کید لای سی

الف - وقف په لحاظ دموقوف علیه - با - وقف په لحاظ دمعنی -

دوقف قسمونه په لحاظ دموقوف علیه

وقف په لحاظ دموقوف علیه پر خلور قسمه دی -

(۱) وقف بالاسکان (۲) وقف بالروم

(۳) وقف بالاشمام (۴) وقف بالابدال -

وقف بالاسکان لکه چیری موقوف علیه حرف متحرك و وند امتحرک سرف

ساکنول او وقف کولوته وقف بالاسکان ویل کیزی

دا وقف پر درو سره حرکتو - زیر - دوه - زیره - زقر -

دوه زقره - پیښی - دوه پیښه باندی کید لای سی - لکه

یعلمون - مختوم - کریم - اونور -

٢ وقف بالروم پر کو مرغ چی وقف و سی ده غ
حروف د حرکت در یمه حصه
بنکاره کولوتھ و قف بالروم ویل
کینی، دا صرف یه دو و حركتو، زیر، دوه زیره. پیش اود و
پیشنه کی کینی لکه، لیعبدُن شکور ط او نور.

تبیه: وقف بالروم صرف پر اصلی حرکت باندی کینی
پر عارضی باندی نه کینی. لکه: آندرالناس
کی پر، آندر، باندی وقف بالروم ته کینی و کی چه یه
آندر کی را، په عارضی حرکت سره نزیر لری.

٣ وقف بالاشمام: موقوف علیه حرف ساکن کول
په شوند و سرو د پیش و طرفته
اشاره کولوتھ و قف بالاشمام ویل کینی.
دا و قفت په پیش یادو و پیشو کی کینی لکه، لستعین
شکور باندی د وقف کولو یه وخت کی شوندیات
کول جوزول او پیش ته اشاره کول.

تبیه در و میشان په اشمام کی هم پر عارضی حرکت باندی
اشمام نه کینی. لکه: عَصَمَ الرَّسُولُ کی چخو ل

پر "عَصَمُوا" باندی وقف و کی پر "وَأَوْ" باندی اشمام نه کیندی.

م وقف بالا بدال: موقوف علیه حرف که چیری گول تاء یادو و زَوْرَه تنوین وی. نو گول تا په "ها" سره او د دوه زَوْرَه تنوین په الف سره بَدَلِیندی. چی ودی ته وقف بالا بدال ویل کیندی مثلًا، خَلِيفَةً "خَنَّه" خَلِيفَه، او د، نِسَاءً ا خَنَّه نِسَاءً ا او نور.

ب: اقسام وقف په لحاظ معنی: وقف په لحاظ دمعنی پر خلور قسمه دی: ۱- وقف تام. ۲- وقف کافی. ۳- وقف حسن. ۴- وقف قیبح:

که چیری د موقوف علیه د مابعد سره
ا- وقف تام لفظی معنی تعلق نه و نو و دی ته
 وقف تام ویل کیندی مثلًا دسورة لقره د ابتداء خخر تر
 "الْمُفْلِحُونَ" پوری وقف گول وقف تام دی: فلی
 چه دلتہ د مومنانو بیان ختم سوی دی. او د کافرانو
 بیان شروع کیندی.

۲ وَقْفُ كَافِي دموقوف عَلَيْهِ كَهْ دَمَ بَعْدِ سَرِّهِ
 معنوي تعلق و واو لفظي تعلق
 نزو و دى ته و قفت كافى ويل كيرى
 مثلًا پىز يُنْفِقُونَ، او، يُؤْقِنُونَ - باندى و قفت كول
 و قفت كافى دى. ولی چرد "يُنْفِقُونَ" و روسته هم
 د مومنا نوبيان جاري دى. دو قفت تام او و قفت كافى
 حكم دادى چه دما بعد خزردى ابتداوکرى.

۳ وَقْفُ حَسَنٌ كه چيرى دموقوف عَلَيْهِ دَمَ
 ما بَعْدِ سَرِّهِ لفظي او معنوي دوان
 تعلقونه وه. او دو قفت كولوله سَبَبَه مَعْنَى نَخْرَاسِدَل
 نو دى ته و قفت حسن ويل كيرى مثلًا پز "الْحَمْدُ لِلَّهِ"
 باندى و قفت كول.

۴ وَقْفُ قَيْحٌ كه چيرى دموقوف عَلَيْهِ دَمَا بَعْدِ
 سَرِّهِ تعلق لفظي او معنوي دوان
 وه او دو قفت كولوله سَبَبَه مَعْنَى خَرَابِيدَل نو دى
 و قفت ته و قفت قيح ويل كيرى الله: الْمُتَرَكِيفَ -
 يا. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آتَيْنَاكُمُ الْأَنْوَارَ لَا تَنْقُضُوا الْقَسْلَوَةَ، كى پز كييف
 او پز "الْقَسْلَوَةَ" باندى و قفت كول. دى ته و قفت قيح ويل

کیزدی. په دی دوارو و قنو کی دو چف حسن او وقف
قیح حکمدادی چو د ماقبل خنزیده اعاده کوی وائی به بئی.

يادونه، وقف حسن که چیری پر ایت باندی وی نوبه
دما بعد خنرا بتد اکوو. او که چیری دایت پرمایین
کی دوقف دمعتبر و علامو خنرا خمه علامه نزو و نوبیا به
دما قبل خنرا اعاده کوی:

له دوقف قبیح خنرا غنی غیر مراد لازمیری دری و جھی خنرا اجتناب در خنرا
لارنی دمی. د طالبا تود اسانی د پاره یو خومثالونه سیکل کیزدی.

مَنْ يَهِدِي اللَّهُ فَهُوَ الْمُهَتَّدُ وَمَنْ لَيُضْلِلُ . . . باندی وقف
فَإِنَّ أَسْلَمُوا فَقَدْ اهْتَدُوا وَأَنْ تَوَلُوا
لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَازِيدَ تَكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ
أَنَّ الْأَكْثَرَ رَلَقَى نَعِيمَ وَأَنَّ الْفَجَارَ
وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَأَنَّهُ دُنْسَ
فِيهِتَ الْذِي كَفَرُ وَاللَّهُ
لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ . . .
ہر سلمہ چو پرمعنی باندی غور و کرل سی دامثالونه په ذہن کی راٹھی.

دَوْقَفِ پَهْبَارَهُ کِي نُورِ مَعْلُومَاتٍ

دَوْقَفِ دَاقْسَامُويَثْرَنَدَ لَوْرَوْسَتَرِ پَهْ قَرَانْ بَحْمَدَ كِي
دَدَيْ مَطَابَوتَ وَقَفَ كَولَ پَكَارَدَيْ. اوَكَهْ نَدَقَيْ نَوَدَي
عَلَامَاتُو خَيَالَ كَولَ پَكَارَدَيْ.

۱- چَيْ پَهْرَخَايِ دَائِيتَ نَشَانَ ۵ گَولَ دَائِئَهِ يَادَ وَقَفَ دَ
دَعَلَامَاتُو خَزَرَ مَثَلَاً ط، مَر، ج. لَيَكَلِي وَيِ صَرَهَتَهَ
بَهْ وَقَفَ كَويِهِ پَهْرَدَيْ وَقَفَ كِي دَاعَادَيْ قَطَعَادَ دَاعَادَيْ
ضَرُورَتَ فَسَتَهَ بَلَكَهَ دَمَعَ اَيَّتَ خَزَرَ يَهْ شَرُوعَ كَويِ.

۲- كَچِيرَيِ دَائِيتَ پَهْ منَجَهَ كِي غَيرَ مَنَاسِبَ خَايِ وَقَفَ وَكَهْ
تَوْبَيَا دَمَا قَبْلَ خَزَرَ دَاعَادَهَ ضَرُورَيِ دَهَ.

۳- پَرَ كَوْمَ خَايِ چَيْ وَقَفَ وَكَلِي سَيِ هَلَتَهَ آوازَ اوَ
سَاهَ مَاتَوَلَ پَكَارَدَيْ. دَوْقَفَ پَهْ وَختَ كِي اوَازِ بَنَدَوَلَ
اوَسَاهَ نَزَ اَخْسَتَلَ عَيْبَ دَيْ. دَفَهَ خَنَهَخَانَ سَاتَلَ
پَكَارَدَيْ.

۴- وَقَفَ تَابَعَ دَرَسَمَ الخَطَ دَيْ. پَهْ كَوْمَ خَايِ كِي چَيْ
كَلِمَهَ خَزَنَهَ لَيَكَلِي وَيِ هَلَتَهَ هَغَسَيِ وَقَفَ كَولَ پَكَارَدَيْ
مَثَلَاً دَ، آتاً» الْفَ پَهْ وَصَلَ كِي نَرَوَيلَ كَيْرَيِ لَكَنْ پَهْ
وَقَفَ كِي وَيَلَ كَيْرَيِ. هَمَدَارِنَهَ دَارَاتَلَوَنَهَ كِي

قرآنی کلماتِ ہم پر دی قاعده کی داخلی دی۔

سورة کہف ہر جائی چی راسی سورۃ دھر	لکٹاً أَنَا سَلَامِلَا	سورة احزاب سورۃ دھر	الظُّنُونَا الرَّسُولَا السَّيْنِلَا قَوْارِئِرَا
---	------------------------------	------------------------	--

نوت: یہ سَلَامِلَا کی وقنا دوہ قرائتہ دی سَلَامِلَا^۱
یعنی پہ الف سرہ۔ او سَلَامِلُ لیعنی دال ف پہ حذف
سرہ فیل ثابت دی۔

یادوں: پہ دی لاندی کلماتو کی جی کوم الف لیکھی
دل نفس کلمی خخنہ دی۔ د د اسی کلماتو والف همیشہ ویل
کیری او پہ هر حال کی مثلًا۔

سورة الزمر سورۃ ملک او نور د اسی	وَأَنَبُوا جَاءُنَا	سورة الفرقان، سورۃ آل عمران	أَنَا سَيِّ الْأَنَامِل مَنْ أَنَابَ
--	------------------------	--------------------------------	--

۵- لکھ تاسوہ چی معلومہ سوہ چی وقف درسم المخط تابع دی

ددی قاعدي خندرالاتدی کلمات مستثنی دی
په دی کلاماتوکی الف په هیڅحال کی نه ویل کېږي

سوره محمد	لَيَسْلُوا	سورة بقره	أَوْلَيَعْفُوا
"	تَسْلُوا	سورة مائدہ	أَنْ تَبُوَءَا
سوره ہر، فرقان	تَسْلُوا	سورة رعد	لَتَسْلُوا
سوره دعرا	قَوَارِيرًا	سورة کہف	لَنْ نَدْعُوَاهُ
		سورة روم	لَيَرْبُوا

۶- لکه خرنکه چی تاسوته معلومه سوهی وقف درسم الخط
تابع دی. نو بعض قرائی داسی کلمی وي چی بعض حروف
یه مخدوف دی. نو دی کلمه مخفف سوی حروف و قافا
او و صدلا مخدوف ویل کېږي مثلاً. و ایتای فاتقون،
په اصل کی "فاتقونی" وو. هدارنکه یوئیت الله. واخشوون
فازهبوون، نُجَاجَ الْمُؤْمِنِينَ. اذ ایسېن.
او په، فَمَا أَتَنَّى اللَّهُ كَيْهُمْ وقف درسم تابع کېږي نو
په، فَمَا أَتَنَّى كَيْخُرَنَّكَه چی یاءِ مفتوحه ده. ددی
و جملی خنډه په دی کلمه کی د حفص په نزد دیا حذف او
اثبات دواړه ثابت دی.
تبیه: په قرآن مجید کی بعض حایونه تنوین رسما لیکلی وي

ددی سبیه داتنؤین په وقف کی هم پاتوی . ا . مثلاً . وَهُنَّ
چه په اصل کی ڪَائِي، وو .
۷ - په قرآن مجید کی بعض حکایون نہ سکته وی . د سکتی مطلب
دادی چی آواز بند که بیله ساہ کبئلو لب و درینه . او
داسکتہ په قرآن مجید کی خلور حایه راغلی ده . په روایت
حفص کی که ختم په نور و راویاتو کی په کثرت سره راغلی ده .

سورة قیامہ سره مطفقین	من سکتہ راقہ بل سکتہ ران	سورة کہف سورة یعن	عِوْجَانَةَ قَيْمَا مِنْ مَرْقَدِنَا سَكَنَهُ هَذَا
--------------------------	-----------------------------	----------------------	--

په بل ران او، من مَرْقَدِنَا، کی ادغام هم جائز دی لکن د سکتی
دو جھی ادغام نہ کینی . او کہ ادغام وکړل سی پیاسکتہ نه
کینی . دی ته سکتہ معنوی ویل کینی .
په قرآن مجید کی بعض کلمات د اسی دی چی الف په کښی ليکلی
دی او ویل کینی نه مثلاً .

سورة هفتات سره هشر سورة تہران سورة الانعام	لَا إِلَى الْجَحِيمِ لَا أَنْتُمْ أَفَا ؟ تَنْ نْبَكُ ؟ بَئِ	سورة العزان سورة توبہ سورة نعل سورة تبرہ	لَا إِلَى اللَّهِ تَحْشِرُونَ لَا أُوْضَعُوا أَوْلَادُ آذْ بَحَنَتُهُ مَلَائِكَهُ
---	---	---	--

په قرآن مجید کي خلور کلمات دايسی دی چې صاد سره لیکلوا
دی مکر چصاد باندی یوکشنی سین هم لیکلوي مثلا.

سوره طور سوره غاشیہ	أَهُمُ الْمُصَيْطِرُونَ بِمُصَيْطِرٍ	سورة لقره سورة عراف	يَقْضِي وَيَعْصُمُ فِي الْعَلِقِ بَعْدَلَةً
------------------------	---	------------------------	--

ددی قاعده داده چې په اوکو دوو کلموکی خالیص سین
دی. په دريمه کي دصاد اوسيں اختيار دی خلور مه
صرف په صاد سرن ده.

په سوره یوسف کي دی، وَلَيَكُونُنَا مِنَ الصَّاغِرِينَ. او په
سوره علق کي. لَنْسَفَعَا بِالنَّاصِيَةِ. نوهر کله چې پر لیکونن
او، لَنْسَفَعَا باهندی وقت وکړل سی نود قاعده مطابق
به دوه تروره په الف سره بدلوو. ولی چې د اتنوین په اصل کي
نون ساکنه دی. وقف درسم په اعتبار سمع کېږي د
اصل په اعتبار سمع نه کېږي.

حضرت حفص سند

ابو عمر و حفص بن سليمان کوفی حضرت ابو بکر عاصم بن ابی النجود
شخه قراوة حاصل کړي دی. امام عاصم کوفی تابعی د ابو عبد الرحمن

عبدالله بن حبيب بن ربيعة سلمى زابينا، او أبو مریم
زير بن حبیش بن مباشه اسدی - او ابو عمر سعد بن
الیاس شیبانی کوفی خخه قراءت حاصل کری.

مذکوره دری سره حضرات دکبار تابعینو خخه دی.
دادری سره حضرات ود حضرت عثمان غنی رضی اللہ عنہ او
حضرت علی رضی اللہ عنہ حضرت عبد اللہ بن مسعود رضی
اللہ عنہ او حضرت ابی بن کعب او حضرت زید بن ثابت
رضی اللہ عنہ او حضرت حارث بن حسان رضی اللہ عنہ خخه
قراءت حاصل کری دی.

دانہلو حضرات و بیاد حضرت محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ
وسلم خخه قراءت حاصل کری دی.

دروایت حفص اکثر او ضروری قاعدی یہ دی رسالہ
کی لیکل سوی دی - باقی علم القراءة . علم رسم الخط
او علم اوقاف باندی به ان شاء اللہ مستقلی رسالی ولیکو
اللہ تعالی دی توفیق را کری . او دارسالہ دی خدای
داحقرد پاره ذریعه د نجات و کرجوی .

العبد الضئيف
محمد ارسلان العاصي
فاضل مدینہ یونیورسٹی

قرآن معلومات

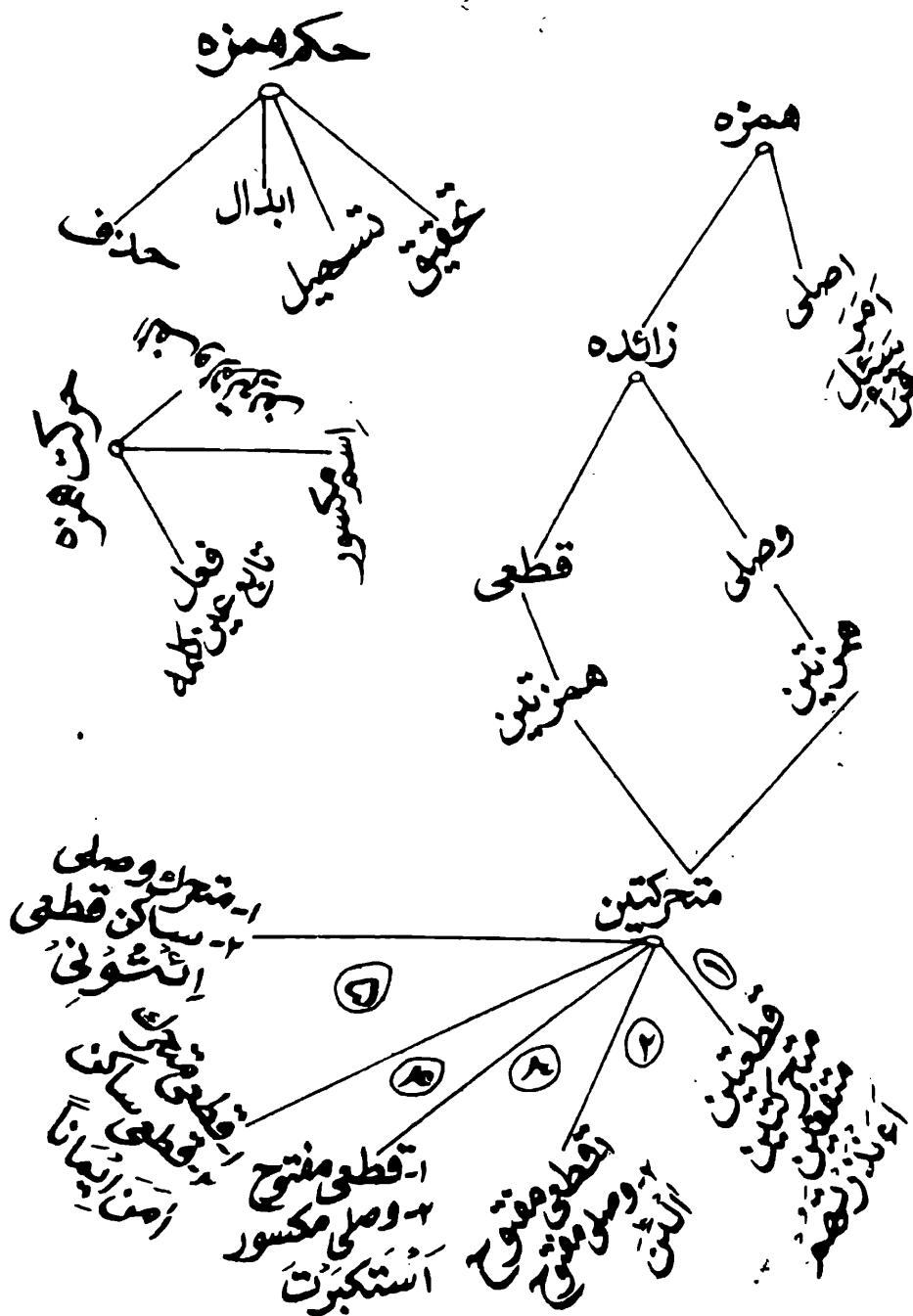
د قرآن مجید تعریف

قرآن مجید هغه کلام معجزه دی کوم چې حضرت جبرئیل علیه السلام
په واسطه په حضرت فتحمَّل مَلِی اللَّهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ بَانِدِی^۱
نازِلَ كَرِلَ سوی دی.

د کوم چې تلاوت عبادت دی. کوم چې د کرمَّ تَخْرِیج په تو اترَیه
منقول دی. لو د کوم چې د حفاظت ذمہ داری پخپله حق تعالیٰ
اخستی ده.

قرآن مجید متأخرینو د دیرشو وَ حَوْمَوْافِقَ په دیرشوسیارو
باندی تقسیم کړی دی. په قرآن مجید کی تهوله سورتونه
۱۱۲ دی. په قرآن کریم د ایتونو په آره دا هل کوفه، اهل شام
اهل مصر اهل مکه، اهل مدینه. اختلاف دی. خود
جمهور و په نزد په قرآن مجید کی ۶۶۶ ایا تونه دی. د قرآن کریم
کلمات ۸۶۳۰ دی. او د حرروف په اړه هم اختلاف دی
حضرت عَلِيٰ بن مسعود رض په نزد د قرآن حروف ۳۲۲۷۰ دی ۵۵۸ رکوع
دی. له دی اختلاف مطلب داندی چې یوه دله بعض ایتونه قرآن بولی او
بعض په بولی. بلله اختلاف دا سی دی چې پر کوم ځای بني علیه السلام وقف کړی وي
د بعض په نزد هغه ایت شمیری. او د بعض په نزد کچیری پر دو و ایتو باندی هم
وقف نه وي ثابت هغه داد واره یو ایت بولی:

۱۲: وَ قَدْ نَزَّلْنَا مِنْهُ مُلْكًا لِّكُلِّ أُمَّةٍ

په مختلفو اعتبار و تسره د قرآن مجید لصف

د حروف په اعتبار سره د قرآن مجید لصف دسورة که د نکرا پېلۇن دی. د کلاماتو په اعتبار سره د سورت بح د الجلوه پېر دال باندی دی.

د ایتوبه اعتبار سره د سورة شعرا پیر یا فکون باندی. او د سورتوبه اعتبار سره د سورة حديد باندی د قرآن مجید لصف ذی. (او در کوعاتوبه اعتبار سره د قرآن کرم لصف دسورة حج پېنچ محمد رکوع باندی).

د تِلَوَتْ عَيْبُونَه

حکم	تعریف	اسم
مکروه	په مدونوا او حرکتوکى آواز بىورقى يېبدول	بر عکیده
مکروه	حرکتونه پۈر پۈر نه اداکول	شىقىش
حَرَام	حروف داسىڭىز رەزىيلىكلىچى خولكى نېپە پۈھىرى	تعجیل
حَرَام	ەرخای ئىنەنە كول. دى بل نوم صرصارادى	لەطینىن
مکروه	په مدونوا او حرکتوکى آواز تەپلىچىزيات كشىل	تەپلىچىزيات

حرام	حرف مخفف ویل	سیممه
مکروه	قرآن کرید غزل لورنگه ویل که (تجوید سرو دی)	زفرمه
حرام	قرآن کرید غزل لوبه لهجه ویل بغیر تجوید	ترصیق
حرام	د کلام په وسط کی وقف کول اور ما بیرون شروع کول	تعویق
مکروه	حروف واضح ندویل	تمضیع

خدای لره دی حمد وی چی توفیق، ئى ترجمہ کولو
را کړو۔ ټولونا شرینو ناظر نوتہ دی معلومه ویب
چی ددی کتاب د ترجی، کتابت، طباعت په هر لوی او
کشنی سائز کی زموږ سره محفوظ دی هیڅوکه حق د
طبع نه لري۔ سه هر چاچ زموږ خواه په بدنظر کتلی دی۔ مونږ په دی یلوارد
مفوسټر کی را ایستلی دی: **وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَاتُهُ**

النَا شِرَ

مَكْتَبَةُ الْقِرَاءَةِ وَاللَّهُ جَوَيدٌ
کا نسی روئے کوئٹہ بائی چستان
پورا ایشٹر شمنځ ځنځ

ترجمہ و تشریح
لَحْمَ الْعِبَادِ فَضْلُ الْحَقِّ حَمَانِي
دری شعبجوبید و قراءات جامیع تجوید القرآن کوہرہ

کاظمی

کاسی روکوئہ بلوجنستک 0333-7808108

Maktaba Tul Ishaat.com